

קדישת ציון

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו • דרישת ציון על טהרת הקודש
מופץ ב-20,000 עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

תוכן הענינים

דבר העורך
הרב יהודה אפשטיין

דעת תורה
בעל השו"ת 'ציון אציעזר'

עיונים בדרכי העבודה
הרב אציהו ברים

פריחת אר"י בימינו
'הקץ המגוזה' של הגאולה

ספר 'זיואל משה'
הרב חיים וזב

מחאה על שיבוש יסודי התורה
הרב הלל לוונטה

להציב את הרף!
הרב יהודה אפשטיין

דעת החת"ס על אר"י
הרב חיים פרידמן

אבן שלמה וצדק
הרב מנשה בן-יוסף

תולדות העליות לאר"י
הרב יעקב גלים

למי יש מסורת?
הרב שלמה צוי

התונה בעידן חוצות ירושלים
הרב שמואל קרלינסקי

הגאון רבי אליעזר ולדנברג זצ"ל

בעל השו"ת 'ציץ אליעזר'

[מתוך שו"ת ציץ אליעזר פרק יב סימן מב (מסע הגרצ"פ פרק זצ"ל)]

לעילוי יראתם, וכל הדברים הללו נאמרים ג"כ על יהודי ששופט ליהודים כדיני הגויים שלא ע"פ תורה"ק ובודאי השופט הזה הוא ככל זה שהוא רשע ומרים יד בתורת משה וזה גרוע מגוי, שהגוי אינו מצווה לדון דוקא כדיני ישראל, אבל יהודי זה אף על פי שחטא ישראל הוא ומצווה על כל דיני התורה כי בישראל אפילו המלך בעצמו מוזהר לשמור ולקיים כל דברי התורה, ואין דבר בעולם שיצא ח"ו ממסגרת התורה הכתובה והמסורה לנו מסיני.

ועל זה שהעו"ד מתברך בלבבו ששלום לו בהיות וזכינו להקמת מדינת ישראל בעזרת צור ישראל וגואלו ובתי המשפט המה של מדינת ישראל, ולא יתכן שההולך לדון אצלם הוא מרים יד בתורת משה, ומשתומם על שכינה אותו בתור שכזה. משיב לו הרב ז"ל בעזות דקדושה מנה אחת אפים, לאמור: איני יודע מה הוא סח מה לתבן את הבר. וכי בשביל שבעינינו ראינו עזרת צור ישראל וגואלו וברחמיו גאלנו משיעבוד הגויים, וכי בשביל זה נתן יד לפושעים לעקור את תורתנו המסורה לנו מצור ישראל וגואלו, ולמה לא ישתומם להושיב שופטים שפנו עורף לתורתנו ואינם נרתעים להושיב שופטים בורים וריקים מתורה ויראת שמים על עם ה', למה לא יזעק מרה הלב' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם, שאחרי החסד והרחמים שפקד ד' את עמו לתת להם שארית בארץ אבותינו? תיכף כשבאו לסדר בתי משפט געלה נפשם בתורתנו הקדושה אשר כל מי שטעם טעם תורה מימיו הרי יודע שכל דברי התורה מתוקים מדבש ונופת צופים והוא סוד קיומנו בגלותנו הממושך, והרשעים האלה אשר נכבה מלבם כל זיק של יהדות פערו פיהם בלי חק להטיל דופי בתוה"ק ולברור דוקא חקות הגויים אשר בדו מלבם.

בזה אתיק נוספות מ"ש על כך בפרק א' ממאמרי הגדול על הגאון הגרצ"פ פרק ז"ל במאסף הצבי ישראל שי"ל לזכרו, מדי, ותוך כדי, הביאי גם דעתו החריפה והפסקנית בזה של הגרצ"פ ז"ל מתוך מכתב מכ"ק שהיה למראה עיני.

מוזנח לפני מכתב בכ"ק של הרב ז"ל שערכו לעו"ד ידוע אחד [שחזותו והתנהגותו בדרך כלל כאיש דתין בתאריך כ"ט תמוז תש"י אודות איסור ההלכה /ההליכה/ לערכאות, ומלבד שתוכו פסק - הלכה - החלטי שתוקף האיסור בזה הוא גם כשהשופטים המה יהודים, הרי הוא ממש גם ספר מלחמה במלחמתה - של - תורה ואם קטן הוא בכמות הרי גדול הוא באיכות.

עורך הדין שסירב לעמוד לד"ת כדיני ממונות, וראה א"ע כשומר מצות. פנה אל הרב ז"ל בחלקקות ובלשון למודים ובהתנצלות שאין לראותו בזה כפונה עורף אל משפטי התורה ודייניה, וגם לא כהולך אל ערכאות, בהנמיקו: שאין לבתי הדין סמכות חוקית לכך, ואין מקום לכנות בשם ערכאות לבתי המשפט של מדינת ישראל שזכינו להקמתה בעזרת צור ישראל וגואלו ויראים ושלמים רואים בה בצדק את ראשית צמיחת גאולתנו.

הרב ז"ל היסס הרבה אם לענות לו כאולתו, וכלשונו: כי מה לו לדבר על אוזן לא שומעת. אבל לבסוף כותב לו שהחליט שהשתקיה היא קרובה להפסד יותר מדיבורי. ועונה לו בקול נגיד ומצוה: נתבונן קצת בשרשו של דין השו"ע שכל הבא לדון לפניהם הר"ז רשע וכאילו חירף וגידף והרים יד בתורת משה רבינו ע"ה. הנה מבואר בחז"ל הובא גם ברש"י פ' משפטים שהמביא דיני ישראל בפני גוים מחלל את השם ומייקר שם האלילים להחשיבם, ומביא ג"כ את הפסוק ואויבנו פלילים כשואיבינו פלילים זהו עדות

דבר העורך הרב יהודה אפשטיין

היהודים שרוצים להשאיר יהודים כנגד הגורמים ההרסניים הם יושבי בית המדרש, היודעים לדלות מעמקי התורה שבכתב ושבעל-פה את ההוראות המעשיות לכל מצב אקטואלי נתון. הסיבה שבגללה החוק הנוכחי הוא חסר תוכן היא שהוא לא הובל בידי ציבור יראי ה'. וזהו תפקידנו, לבסס את הזהות היהודית על בסיס העיקרון המבדיל בין ישראל לכל עם אחר, והוא שאין הארץ מגדירה את האומה, כפי שהיו רוצים הכנענים ואלו הנגרים אחריהם, אלא האומה, אשר עמדה למרגלות הר סיני, ואשר נולדה מכח הברית עם ה' – היא אשר מגדירה את הארץ. "היום הזה נהיית לעם לה' אהיך" אמרה התורה, ואחר שנהיו ישראל לעם, נהיתה הארץ – ארץ כנען – לארצו של עם ישראל, ועל-שם היא נקראת. זהו הבסיס לחוק הלאום האמתי, אשר קושר את העם לארץ על-ידי הברית עם ה', וממילא מפקיע כל זכות עליה ממי שאינם בני ברית.

במדור 'דעת ציון' החודש יובא מאמר, ובו התיחסות יסודית למהותה של ישראל כאומה, ובו קריאה לביסוס לאומיות יהודית שורשית אשר תקיף את כלל הציבור המעוניין להכלל בברית עם ה'. לשם כך מוטל על ציבור היראים והמדקקים לשנס מתניו ולהגדיר את קוי היסוד ההכרחיים לקיומה של אומה הכורעת ברוך לפני ה'. לשם כך דרושה חשיבה המתיחסת לכלל האומה, ולא רק לחוג מצומצם כזה או אחר, ותקוותנו שיושבי בית המדרש יענו לאתגר ומכח

שְׁלוֹשׁ שנים חלפו מיום הופעת הגליון הראשון של 'קדושת ציון', וככל שחולף הזמן, כך מתחדד הצורך בשופר זה, אשר יבטא את דעת תורתנו בסוגיות הנוגעות לישראל כאומה על אדמתה. הפולמוס המתנהל סביב חוק הלאום מעיד כאלף עדים עד כמה נושא הזהות הלאומית שלנו יכריע את עתידנו בגשמיית וברוחניות – זאת על-אף שהחוק הנוכחי אין בו כל ממשות ולא תצא ממנו שום תועלת מעשית. אולם דווקא משום כך – דווקא משום שכל מה שיש בחוק זה היא הכרזה על שייכותה של המדינה ללאום היהודי – מזדקרת לעיניים התנגדותם של שונאי ישראל מבית ומחוץ למושג זה, של מדינת הלאום של העם היהודי. ובדיוק בנקודה זו מתחדד הצורך בדעת תורה צרופה, בהתייחסות תורנית הלכתית והשקפתית של קהל יראי ה' לאותן שאלות גורליות. על-מנת למלא את אותו צורך קמה אגודת 'קדושת ציון'.

כפי שנכתב במדור 'דעת ציון' לפני מספר חודשים, קיים בארץ מאבק איתנים בין אלו השואפים לזהות יהודית לבין אלו, הרואים עצמם כ'ישראלים', השואפים לנתק את שלשלת הדורות בין העם היהודי בן אלפי השנים לדורנו אנו. הדבר מתבטא בכל תחום בחיים. ומי שחייב להוביל את המאבק, מי שחייב לבצר את עמדות הציבור היהודי השורשי, אשר רבים ממנו אינם מיושבי בית המדרש ואינם בהכרח בעלי הסתכלות תורנית מדוקדקת, אף שלבם לב יהודי פועם – מי שחייב להוביל את המאבק של

מי שחייב להוביל את המאבק,
מי שחייב לבצר את עמדות
הציבור היהודי השורשי, אשר
רבים ממנו אינם מיושבי בית
המדרש ואינם בהכרח בעלי
הסתכלות תורנית מדוקדקת,
אף שלבם לב יהודי פועם – מי
שחייב להוביל את המאבק של
היהודים שרוצים להשאיר
יהודים כנגד הגורמים ההרסניים
הם יושבי בית המדרש,
היודעים לדלות מעמקי התורה
שבכתב ושבעל-פה את
ההוראות המעשיות לכל מצב
אקטואלי נתון.

אנו צועדים לאור רבותינו, אשר לא הניחו מקום להסתפק, כי דברי הגמרא אכן הולכים ומתגשמים לנגד עינינו.

במדור "קוראים כותבים" מובא מכתב מלב חם של אחד הקוראים, אשר מציג את המציאות עליה אנו מדברים, והיא שהמסורת של חיבת הארץ ומסירות נפש למען כיבושה והקמת שלטון יהודי אמתי בתוכה – מסורת זו חזקה וארוכה בהרבה מה'מסורת' המתנגדת לפעולות אלו, אשר בשמה מנסים להכפיש את אגודת 'קדושת ציון'.

בספרו של הרב יעקב גליס אנחנו הולכים אחורה בזמן ומוצאים את רבי יחיאל מפאריס, אשר עלה לארץ עם בני קהילתו וביסס את הישוב בעקבות שרפת התלמוד בצרפת. בהמשך אנו מוצאים את יהודי איטליה נרתמים לעליה, ובירושלים אט אט מתרקמת לה קהילה יהודית יציבה. כמובן, שהכל נעשה תוך קשיים, סיכונים ומסירות נפש, אך הכל כדאי למען כינון הישוב היהודי בארץ ה'.

הרב חיים והב מוסיף אף החודש להעמיד אותנו על יסודות בברור רעיוני והלכתי, על ההבדל בין אגדה להלכה, בין ציווי ליעוד, בין פשט לדרש ועוד כיוצא בכך. אחר שהיסודות מבוררים ויציבים, ניתן לגשת לאותן סוגיות ולראות כיצד התמונה השלמה בהירה למבין, ובלבד שהיסודות יעמדו אל-נכון.

הרב הלל לוונטהל מתיחס במאמרו לאירוע חמור שאירע בחודש מנחם אב, כאשר כנס תורני עמד יהודי של צורה, הידוע כתלמיד חכם, ואמר דברים המערערים את יסודות תורה שבעל-פה. ראינו בחוש, כיצד דווקא אלו הנצמדים בקנאות לאותה 'מסורת', לפיה אין לנו אלא מה שהיה באירופה – כיצד הם מגיעים למחוזות מסוכנים ביותר בכדי להצדיק את אותה 'מסורת' כאשר המציאות טופחת על-פניהם.

בחג הסוכות הקרוב יחול יום פטירתו של רבנו הגר"א, וחשבנו שמן הראוי להעלות קוים

זה נזכה לחבר את תורת ה' הנצחית למציאות המופלאה המתרקמת בימינו.

במדור דעת תורה, אנו מביאים משו"ת ציף אליעזר לגאון הנודע רבי אליעזר ולדנברג זצ"ל, אשר צייטט את רבה של ירושלים הגרצ"פ פרנק בהתייחסו לסוגיה הכאובה של הליכה לערכאות במדינת ישראל. מדבריו למדנו, כי אמנם עלינו להודות לה' על הנסים והנפלאות שעשה לנו בכך שזכינו לכונון שוב מדינה יהודית בארץ-ישראל, ועם זאת עלינו להלחם מלחמת חורמה בשלטון הרשע ובכל מערכת החוק והמשפט הנכריים שהעמידו עלינו מרשיעי ברית.

הרב שמואל קרלינסקי מציג בחינניות פן נוסף בו מתבטא השינוי שבין תורת הגלות לתורת ארץ-ישראל בשיבתנו אליה, והוא ההתייחסות הראויה לשמחת חתן וכלה, אשר נביאנו כבר דימו ליחס בין ישראל לאביהם שבשמים.

הרב אליהו בריס אף הוא מציג בתחום שבו כבר התמחה רבות – הוא מהלך עבודת ה' של היחיד וסילוק המפריעים מפניה – את צורת העבודה המתאימה לארצנו הקדושה, צורת עבודה של אהבה ויראה ממוזגים יחדיו, של חיבור אמתי לבורא עולם.

הרב חיים פרידמן ממשיך במדורו להורות לנו את הדרך המסורה מרבותינו מעתיקי השמועה, ואחר שכבר ביאר וליבן, איזן וחיקר וברר את מקחם של הגר"א ותלמידיו, ואחר ששוב הניף ידו והעלה על הכתב את תולדות עליות החסידים, כעת הוא מגיש בפנינו את השקפת רבן של ישראל מרן החתם סופר, אשר מקרב תלמידיו הגיע גל עליה נוסף, אשר ביסס רבות את הישוב כאן בארץ.

אכן, היו אלו ימים של מסירות נפש למען ישוב הארץ, והארץ השיבה באהבה לעובדיה ונתנה פרותיה אחר מאות שנים, בהן הייתה שממה. על חזון זה נאמר בגמרא, כי 'אין לך קץ מגולה מזה', ובמאמר נוסף במדור 'בעקבי הצאן'

ישראל שנה טובה ומתוקה, שנת בנין הארץ בדרך התורה המסורה, שנת רצון, בו תתעורר האהבה האינסופית בין הדוד לרעיה.

ולא לשכוח לשים לב למודעות השונות – על הבציר שהיה, על החוכרת שיצאה, על הקו הטלפוני החדש ועוד.

בברכה, העורך

לדמותו של ענק הענקים, אשר היה הרוח החיה מאחורי חידוש הישוב בעת החדשה, ואשר העמיד כל חלק מתורתנו הקדושה על מתכונתו. ואין טוב מהרב מנשה בן-יוסף, אשר מפליא תמיד בחקירותיו אודות יסודות האמונה ויורד לשורשי הדברים – לשרטט בדרכו המיוחדת קוים לדמותו של רבנו הגר"א.

ברצוננו לאחל לכל קוראי העלון ולכל בית

אין לך קץ מגולה מזה!

"אמר ר' אבא: אין לך קץ מגולה מזה שנאמר 'אתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא' (ספדרין טז.). ומפרש רש"י: "מגולה מזה" – כשתתן ארץ-ישראל פריה בעין יפה, אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה יותר". ברוך ה' אנו רואים, שככל שהזמן עובר, מתברכת ארץ ישראל בפירות משובחים ובשפע. צריכים לראות ולהפנים, שהשפע החומרי קשור בשפע רוחני, והדברים ידועים, ואכמ"ל.

בעלון הקודם פורסם כי חברנו הרב אפרים סיגל עומד לבצור את כרמו שביישוב פני קדם. בחסדי ה', הבציר התקיים בכ"ח מנחם אב, והרב אפרים זכה לראות את ברכת ה' המרוממת את הלב באיכות הפירות ובכמותן.

הרב אפרים מבקש להודות מעל דפי העלון לכל אלו שבאו ועזרו בבציר. הגיעו אנשים מירושלים, מבני ברק, מכית שמש, מביתר עילית וממקומות נוספים. עבודת הבציר נעשתה תוך הרגשה של רוממות ובהתפעלות מקיום המצוות הקשורות לא"י בהתלהבות ובשמחה. בתחילת הבציר, חיזק הרב אפרים את ידי הבחורים שבאו עוד לילה קודם לכן ויצאו לכרם סמוך אחר התפילה בברכה על דרך לשון הפסוק בברכת בועז בעת הקציר – ויאמר לבוצרים 'ה' עמכם! בסוים, לפני ספירת הארגונים המלאים ברכת ה', התחנן לפניו – 'יהי רצון שתשלח ברכה בפירות כרם זה, והוסיף בקשה, שכל מי שישתה מן היין שיופק מהענבים האלו – יפתחו לו מעיינות החכמה, כדברי רבא – "חמרא וריחני פקחין" (יומא טז.) ושאם הוא זקוק לישועה – ישלח לו ה' ישועה, ואם הוא צריך לחזור בתשובה על איזה דבר, שיומין לו ה' את הנסיכות שיעוררו אותו לתשובה.

בשנה הבאה בע"ה ננסה לדאוג להסעה מאורגנת ולשפורים נוספים. ה' עמכם!

פריחת ארץ ישראל בימינו - 'הקץ המגולה' של הגאולה

[חלק ב']

אף אחד לא יעלה על דעתו לומר, שבגלל שהוסיפו עוד פירוש דרשני - לכן נעקר הפשט, ומותר להדליק אש ביום השבת. כך הוא בענין הזה.

ובמאמר א' הבאנו כמה גדולי עולם שפירשו, שבזמן הגלות לא היו אפילו פירות רגילים, ולכן כשארץ ישראל נותנת בעין יפה פירות רגילים - הוא סימן לגאולה. והם: המלבי"ם, המהר"ל, הגאון רבי אברהם שאג, הג"ר יוסף חיים זוננפלד, הג"ר בן ציון יאדלר, והג"ר משה קליערס רבה של טבריה.

ועתה במאמר ב' נבוא להתבונן בדבריהם של גדולי עולם נוספים שפירשו כן:

תקציר

מובא בגמ' (סנהדרין נ"ח, ב): "אמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר (יחזקאל נ"ו, ח): 'וְאִתָּם הָרִי יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לָבוֹא'.

והנה היום אנחנו עומדים לא רק בשלב של 'פי קרבו לבוא', אלא מזמן אנו כבר אווזים בעיצומו של 'שאי סביב עיניך וראי פלם נקצצו באו לך' (שפיעו ס, ד), שהרי כבר חזרו מליוני יהודים לארץ, וכמעט רוב יושביה עליה, ואולי כבר זה התקיים.

א"ל שבא בעל היואל משה' (פמוד צ"ב), ואומר, שימינו עדיין אינם חשובים כזמן 'הקץ המגולה', משום שהוא מפרש שרק כשהפירות גדלים שלא כדרך הטבע - רק אז יתקיים 'הקץ המגולה', והוא מסתמן בדבריו על פרוש המהרש"א.

ובחלק א' של מאמרינו כבר נוכחנו לראות, שהמהרש"א הסביר שיש שני פירושים, האחד פירוש על דרך פשט - שכוונת הגמרא לפירות רגילים, כי בזמן הגלות אינה נותנת פירות כדרך כל הארץ, בגלל גזירת 'והשימתי אני את הארץ'.

ועוד הוסיף פירוש ע"ד הדרוש, שהכוונה לפירות נסיים, שכך יהיה בימות המשיח.

אמנם אין לבוא ולעקור את הפירוש הפשוט בגלל שהוא הוסיף עוד פירוש דרשני.

וניתן דוגמא: כתוב "לא תבערו אש ... ביום השבת". והז"ל הוסיפו לבאר בדרך הדרש: "לא תבערו את אש הכעס ביום השבת" - הרי בוודאי

מרח הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל

"... הבה נתבונן ונכיר את התפקיד הגדול המוטל עלינו לעת כזאת, אשר זכינו - אחרי כאלפיים שנות גלות מרה - לחזות בשיבת בנים בונים לגבולם בממדים ענקיים, והתגשמות יעודי הנביא 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל'.

(קוצן 'כרס ליון' חלק ה נממלת
הספר צ'קריאה נאמנה')

מרח הגאון רבי יוסף צבי הלוי זצוק"ל נאב"ד ת"א-יפו

[ה'פוסק' של הסטייפלר זצוק"ל - לאחר פטירת מרח החזון איש זיע"א (נוסף יחד נאמן, דברים טש"ג)]

ישראל ממנה ונתיישבו שם הנכרים זה קרוב לאלפים שבה - נעשית כמדבר שוממה ותמאן לתת כחה ליושביה, וכתב הרמב"ן ע"פ ושמו וגו' הנ"ל, שכמה פעמים רצו המלכיות לעשות א"י ישוב טוב כשאר מדינות ולא עלה בידם, ועד אשר התחילו בני" לשוב שמה ולזרוע שדות ולטעת כרמים ולבנות בתים בה, שוב מראית להם סבר פנים יפות, והארץ נותנת יכולה והעצים פרים בעין יפה, כמאמרי חז"ל הנ"ל, ועתה מי האיש אשר יפקפק עדיין אם הגיע זמן הגאולה ולא יאמין באותות חז"ל"

(גאולת ישראל, ממלך חזקוני סוף מילואו, סימן יט)

נבוא שהאומות שנתיישבו בארץ ישראל בימי הגלות לא יהיה להם קורת רוח בה, שלא תתן להם ברכה, ולא יוכלו ליישבה רק תהיה שממה.

ונבוא שבעת שצריך להיות הגאולה תתן פריה לישראל בעין יפה, וזהו סימן המובהק שהגיע קץ הגאולה.

וב' נבואות אלו ראינו שנתקיימו, לכן נודע מזה שודאי קץ הגאולה הגיע"

(מלמל חזקוני סוף מילואו)
(אופיות ל"ג, ל"ג)

מין הגאון רבי אליהו קלצקיין זצוק"ל

[מגדולי ירושלים של מעלה]

כתיב "ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם והושבתי את הערים ונבנו החרבות, והארץ הנשמה תעבד תחת אשר היתה שממה לעיני כל עובר".

"והיות שאמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל (מלך ט). וב"ה בימינו זכינו לראות בארצנו על הרי ישראל כרמים ופרדסים ומושבות ועיירות של אחינו בני ישראל כן ירבו, וזהו אתחלתא דגאולה"

(כ"ס הארץ) נהקדמה, עמוד 3

הגאון רבי אברהם יעלין זצוק"ל

[מח"ס 'ארץ אפיים' בהסכמת החפץ חיים]

עוד ראה שהגיע זמן הגאולה, מגמרא (סנהדרין ט) **דא"ר אבא אין לך קץ מגולה יותר מזה שנאמר** (יחזקאל ל"ו) ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי כי קרבו לבוא. פירש"י כשתתן א"י פריה בעין יפה, אז יקרב הקץ ואין לך קץ מגולה יותר. ובמגילה (ט) אחז"ל מה ראו לומר קבוץ גליות אחר ברכת השנים, דכתיב ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי כי קרבו לבוא, פירש"י אלמא קבוץ גליות בעת ברכת השנים הוא.

וליהיבך מצינו שבעת חורבנה אמר הכתוב (ויקרא כ"ו) ושמו עליה אויביכם היושבים בה, פירש"י שם זו מדה טובה לישראל שלא ימצאו האויבים נחת רוח בארצם שמהא שוממה מיושביה, וע"ד דאיתא בכתובות (דף ק"ב) "דאמר ר' יהושע בן לוי ארץ ארץ הכניסי פירותיך, למי את מוציאה מידותיך לערביים הללו שעמדו עלינו בחטאתינו",

ועינינו ראות איך שנתקיים נבואה זו, כי כאשר נודע מתורתנו הקדושה שארצנו הקדושה היתה המעולה שבכל הארצות, ועכ"ז הנה מעת גלו

ופריכם תשאו לעמי ישראל". הכונה היא כפשוטו, שמעת החורבן נעזבה הארץ ונעשית לשממה מרוב המלחמות ודמי ההרוגים אשר שטפו בכל הארץ ונעשית גפרית ומלח שרפה כל ארצה... [ו]עתה במקומות אשר תבוא יד חרוצים לעבדה - תשוב להיות מוכשרת להוציא פרי תנובה מאה שערים, ולהוציא סגולת האדמה להיותה גם היום ארץ זבת חלב ודבש כאשר ישקדו עליה לחדש נעוריה, ואשר בקרבת ימי הקץ הנועד לבוא, יתן ד' בלב היושבים עליה לחדש פני האדמה לעבדה ולשמרה ולשובב לבותה לקדמותה בארץ הנשמה הזאת אשר המה יהיו עקבות המבשרים בבוא עיתה".

(זכר יהוסף - תהלוכות האגדות'
סוף פרק ג)

האדמו"ר הגאון רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם צוק"ל מצאנז-קלויזנבורג

"הגנני מוצא לנחוץ להאריך כאן כאמור להלן: בחודש אדר תשכ"ט נועדתי לשיחה עם אחד הישישים בין חכמי הדור הרב יוסף ברייער שליט"א, ראש קהילת ישרון בניו יורק... ענה ואמר לי: אתה עוסק בנביאים, אם כן אמור לי, הנה אם מסתכלים בספר יחזקאל: ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו וגו' (לכהן פסוק ס ואף), דומה שהנה זה הוא מה שמתרחש עתה בארץ, אבל אם שמים לב למה שנאמר בתורה "ולא תקיא הארץ אתכם" (ויקרא כב, יט) הלא אי אפשר לומר כן. אם כן מה מתרחש כאן? וסיים: דרכי אהינו אינם ניתנים להבין ואף לא זקוקים להבנה ("מען ברויך נישט פארשטיין").

בחדש סיון באותה שנה נודמתי אצל אחד מגדולי החסידות הרבי מקלויזנבורג הגר"י הלברשטם שליט"א בנתניה, מסרתי לו את דברי הרב ברויער... הוספתי לשאול את הרבי מקלויזנבורג: אבל הלא זה בניגוד לכללים של שחר ועונש שהנביאים מלאים מהם. התחייך שוב

ויתכן לבאר אמרו "לעיני כל עובר", דהיינו לפי שיש ארצות נשמות בסיבת שלא התעסקו בעבודתה וישובה, ואחר שנתישבו שמה אנשים מומחים ובקיאים בעבודת האדמה, נתנה הארץ יכולה, ולא כן ארצינו הקדושה אשר תמיד עסקו אומות העולם בכנינה וישובה, מצד שהיא קדושה ויקרה גם להם, ומצד חשיבות מצבה על ים התכון במיצר גבולי אזיא [אסיה] ואפריקה, ולדוגמא בימי מסעי הצלב היתה מקום ממלכה, ואשר לא חשכו כל עמל וגיעה לעסוק בישוב הארץ - ובכל זאת צמחה קוצים ודרדר, ועובדי אדמתה לא ראו ברכה במפעלים, וכמ"ש ריב"ל "ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי אתה מוציאה פירותיך לערביים הללו" (כחצות ד' ק"ג), והביאו הכתוב "ארץ פרי למליחה מרעת יושבי בה"...

ולעתיד לבוא יאמרו "הארץ הלזו הנשמה היתה כגן עדן", וכמו שאמר ר' אבא "אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל" (סוכה ד' ס"ט), ופרשי "כשתתן א"י פריה בעין יפה אז יקרב הקץ". וזה שאמר "והארץ הנשמה תעבד תחת אשר היתה שממה לעיני כל עובר", היינו שהגם שכל העוברים שמו עליה עין תמיד ועמלו בישובה, בכל זאת היתה שממה, ולעתיד לבא "הארץ הנשמה תעבד", ויוכחו הכל לדעת כי היא ארץ אשר ה' "דרש אותה תמיד", וכמ"ש "וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם כי אני ה' בניתי הנהרסות נטעתי הנשמה".

(א"ת פנה' סעיף ל"ט, דף ס"ג)

רואים מכל זאת, שהמירא "אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו... - מימרא זו מכוונת לפירות רגילים, שהם היפך "ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי אתה מוציאה פירותיך לערביים הללו".

מרח הגאון רבי יוסף זכריה שטרן צוק"ל

[רבה של שאוול, בעמח"ס זכר יהוסף']

כענין שאמר בסנהדרין צ"ח - "אין לך קץ מגולה מזה ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו

“כשתתן ארץ ישראל בעין יפה, אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה מזה...”

(אדמו"ר צעלוא - הוצא צ'ומנא גואל' להרצ
מנחם זיגלנצויס שליט"א - עמוד 83)

האדמו"ר הגה"ק ר' יוחנן טברסקי צוק"ל - מטאלנא

[הוסמך להוראה ע"י הגר"ח זוננפלד ובית דינו]

“בפרשה יש את התוכחה לכל דבר יש גם הסבר לטובה, כתוב בתורה והשימותי את ארצכם, יש ברכה בארץ ישראל שיהיה בה כל טוב, ארץ אשר עיני ה' אליה בה לא חסרת דבר, ארץ שצריך להיות בה הפירות הטובים ביותר, אבל זה צריך להיות רק מתי שהיהודים יושבים בארץ, ואילו כשהגויים ישלטו בארץ לא צריך שיהיה הטוב ביותר, ולכן יש כאן בקללה גם הטובה, שלפחות כל טוב הארץ יהיה רק ליהודים הדרים בה ולא לגויים הרשעים הדרים בה, שכשיגורו בה הגויים לא יגדל בה כל כך דברים טובים.

והאמת שרואים זה בחוש, לפני שנים הייתי כאן גם כבחור וגם בתחילת המדינה, לא היה בכלל פירות טובים, ולא היה בכלל מבחר של פירות, אפילו תפוחים ואגסים לא היה בנמצא, וק"ו שאר פירות - כי הארץ הייתה בשלטון של גויים, אפילו שהיו בה יהודים מועטים - אבל השלטון היה של גויים ולא גדלו הפירות, אבל היום ב"ה מלא פירות טובים, מתחיל להתנוצץ ההבטחה של לא תחסר כל בה, וזה סימן לשלטון היהודים בארץ.

איתא בגמרא אם רואים פירות טובים בארץ ישראל אין לך קץ מגולה מזה, וקשה להבין דברי הגמרא מה העניין בזה? מה יש אם רואים פירות ומה זה קשור לגאולה?

אב"ל לדברינו יובן, אם רואים שהארץ מתחילה להוציא פירות טובים סימן שהולכת לעבור לשלטון ישראל, שהרי בגלות צריך

ואמר: אתה רוצה להטיל כללים על הקב"ה, יש והוא נוהג לפי כללים אחרים...

והיו הדברים קשים לי, כי הלא הכללים האמורים בנביאים אמר הקב"ה, כדי שנבין אותו ואת דרכיו, ואם יש כללים אחרים מסתבר כי היה צריך לגלותם לנו.

והנה לכאורה כתובים הכללים האחרים הללו בדברי יחזקאל בפרקים אלו ובפרט בפרק זה [א.ה. יחזקאל (י"ב, כ) - לכן אמר לבית ישראל כה אמר ה' לא למענכם אני עשה בית ישראל כי אם לשם קדשי אשר חללתם בגוים אשר באתם שם. וקדשתי את שמי הגדול המקלל בגוים אשר חללתם בתוכם וידעו הגוים כי אני ה' נאם ה' בהקדשי בכם לעיניהם. ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מקל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם... וזכרתם את דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא טובים ונקטתם בפניכם על עונותיכם ועל תועבותיכם. לא למענכם אני עשה נאם ה' יודע לכם בושו והקלמו מדרכיכם בית ישראל].

(דעת סופרים) על הנייא יחזקאל פרק ל"ו, כהנהר"ד - עמוד ש"ג)

רואים מכאן את דעת הגה"ק מקלויזנבורג צוק"ל, שהסכים שמה שאנחנו רואים בעינינו את פריחת הארץ - הוא אכן התגשמות של דברי הנביא (יחזקאל י"ב) "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא".

האדמו"ר הרה"ק רבי אהרן רוקח צוק"ל - מבעלזא

כך היה הדבר גם אצל הרב הקדוש רבי אהרן בעלזא. כשהגיע לארץ הקודש, אחזתו רוח קדושה של כיסופי גאולה, ועיניו לא שבעו מהביט בנופה של הארץ. בכל עת היה מזכיר את דברי הגמרא "אמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה שנאמר: ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל". ופירש רש"י -

בהתרגשות: "כשענינו רואות בהתגשמות חזון הנביאים על בניין ערי ציון לה' ולתורתו, כשנבנית עיר להגדיל ולהרחיב קדושת ירושלים, אין לך קץ מגולה מזה".

להתקיים הקללה והשימותי את הארץ' שלא יהיה בארץ ברכה מיוחדת, ואם רואים את הברכה סימן מובהק הוא שהגאולה מתקרבת, וזה אין לך קץ מגולה מזה".
(אמרתך מיתני' עמוד 286)

הגאון רבי יצחק זילבר זצוק"ל

[רבים של רבים מעולי ברית המועצות]

"...הגמרא אומרת שלפני ביאת משיח יהיה ישוב יהודי בארץ ישראל, יזרעו שדות ויטעו כרמים והארץ תתן פירותיה בעין יפה לעם ישראל.

עם תחילת ההתישבות

היהודית, הארץ הולכת והופכת ממדבר לגן רוה, האדמה היתה שממה כשמשלו בה אויבנו, ולבעליה היא נותנת פירות נפלאים ויבולי שיא. התלמוד אומר שזה סימן קרבת הימים הטובים.

"אמר רבי אבא אין לך קץ

מגולה מזה (יבמות 108) 'ואתם הרי ישואל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא' (סנהדרין 108). רש"י מפרש "כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה יותר".

מזה שענינו רואות את הישוב היהודי בארץ, והארץ נותנת פריה בעין יפה - הרי זה קיום של הנבואה".

(ולפני לא תצער נך' עמוד 77 - עין סהרסנה צמאמרו סהזנא גלגיון ל"ג)

מרח שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א

"תו"כ שהיבא רש"י בפ' בחוקותי, והשמותי אני את הארץ ושממו עלי' אויביכם. זו מדה טובה לישראל שלא ימצאו האויבים נחת רוח בארצם שתהא שוממה מיושבי'.

וז"ש בגמרא סנהדרין צ"ח א' אין לך קץ מגולה מזה שנא' ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו וגו'".

(טעמא דקרא פלשת לנצט)

נמצאנו למדים, כי כוונת

הגמרא היא, שכאשר מפסיקה לחול הקללה של 'השימותי אני את הארץ' - אז מתקיים 'הקץ המגולה', ואין צורך לחכות, עד שהארץ תתן פירות נסיים.

מרח ראש הישיבה הגאון רבי שמואל אויערבאך זצוק"ל

באב תשי"ע - בתקופה בה מפטירים בשבע נדחמתא, התקיימה הנחת אבן הפינה לשוב גבעת זאב החדשה. את המשא המרכזי נשא מרח הגאון רבי שמואל אויערבאך זצוק"ל, שקרא

אגודת 'קדושת ציון' מברכת מקרב לב את הרב יוסף שלום רבין, הפועל ללא לאות למען דרישת ציון על סהרת הקודש ומראשי הפעילים של האגודה, ואת בני ביתו לרגל הולדת הבת בשעה טובה ומוצלחת. ישלח ה' ברכה בכל מעשיו וירוו הוא וביתו רק נחת כל ימיהם.
כמורכב מברכת אגודת 'קדושת ציון' את הרב דוד שמחה רבין, מגדולי התומכים באגודה, לרגל הולדת הנכדה. יהי ציון שיזכו הוא ובניו בירוה נחת מכל יוצאי חלציהם.

אגודת 'קדושת ציון' מברכת את הרב יהודה שרו, ממייסדי האגודה ומראשיה, לרגל אירוסיו בנו הבחור החשוב מאיר ה"ו בשעה טובה ומוצלחת. יהי רצון שיזכו החתן והכלה לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה ויתקיים בהם הכתוב - "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אמרים הודו את'ה' צב-אות כייטוב ה' כירלעולם חסדו מבאים תוה'ה' ה' כיראשיב את'שבות' הארץ בקראשנה אמר ה'".

עיונים בדרכי העבודה

הרב אליהו ברים

[פרק יב]

לחשוב שאני צודק בכל, מצד שני לא לחשוב שאם טעיתי במשהו כנראה אני טועה בכל."

"זו אמירה מעניינת. אני צריך לחשוב עליה בישוב הדעת. טוב. אז מה יש לך לומר על הטענה שהדרך שלך היא סוג של פסיכולוגיה ולא זו 'דרך האמת' של המוסר?"

-תתחיל אתה. נשמע מה הטענה שלך על הפסיכולוגיה, ונראה..."

פסיכולוגיה או מוסר?

"אה... כמו שכבר אמרתי, בדרך הזו אתה יותר מדי מתעסק בעצמך. נראה שהמרכז זה מה שאתה רוצה ומרגיש, ולא כמו שאמור להיות 'עובד ה' ששם את עצמו בצד ופשוט עושה מה שצריך בלי לעשות יותר מדי עסק איך הוא מרגיש ומה הוא רוצה. בכל השמועסים ששמעתי ובכל ספרי המוסר שראיתי, לא שמעתי או ראיתי את כל העיסוק הזה שלך ב'נפש'. מי אמר שכל העניין זה הנפש? על האדם לעשות מה שה' מצווה וזהו! כל העיסוק הזה נראה לי משהו לא תורני שאני לא יודע מה המקור שלו! וכמו שאמרתי, זה נשמע דברים מהפסיכולוגיה. שם עוסקים בכל העניינים האלו."

-בסדר. בוא נשתדל לעשות סדר בעניין. אשאל אותך שאלה. נניח שמה שאני אומר זו אכן פסיכולוגיה, ונניח שלא זו דרך האמת של המוסר. הרי בסופו של דבר אם אתה יכול להצליח יותר בעבודת ה' על ידי שימוש בפסיכולוגיה, ועל ידי הדרך 'האמיתית' אתה לא מצליח להתקדם, לא עדיף שתשתמש במה שמקדם אותך?"

"מה? אתה אומר שלכתחילה המטרה מקדשת את הדרך? דבר ראשון, הפסיכולוגיה

"עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלו סלו המסלה סקלו מאבן הרימו גם על העמים".
(שטיכו ס 1)

"שבעה שמות יש לו ל'יצה'ר... ישעיהו קראו מבשור, שנאמר (מ י): 'ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מבשור מדרך עמי', יחזקאל קראו אבן... (כוכס יג)."

-ש'לום בן-ציון! מה שלומך? אתה זוכר במה התכווננו לעסוק בפעם הזו?"

"ש'לום ר' אליהו. שלומי טוב, ברוך ה'. קודם כל אני רוצה לומר לך שנשארתי תחת רושם השיחה הקודמת הרבה זמן. זה עשה לי משהו..."

-אני מקווה שמהו טוב..."

"כן... האופן שבו הראית לי את התפיסות שלא הייתי מודע אליהן, וההבנה שיש כאן סוגיות משמעותיות שלא נתתי את דעתי עליהן כלל, אלא פשוט אחזתי בהן ללא כל בירור - כל זה גרם לי להתערער קצת מכלל התפיסה שלי. מי יודע במה עוד אני אוזח בלי לשים לב!"

-יפה, זהו שלב טוב והכרחי בדרך לתיקון של ה'מידות' על ידי בירור אמיתי שלהן. אך אני מבקש ממך שלא תעשה הנחות, לא לי ולא לך, אלא תעמוד על דעתך עד שתהיה משוכנע באמת."

"למה? אתה לא מעדיף שאסמוך עליך ואקבל מה שאתה אומר מתוך אמון?"

-לא. אני מבקש שתשאל את כל מה שנמצא אצלך ואל תקבל את דברי כאמת רק כי אני אמרתי. וגם אל תחשוב שבגלל שראית שיש לך אי אילו תפיסות שגויות, זאת אומרת שאתה לא יכול לסמוך על עצמך. כך הקב"ה רוצה שניבנה. מצד אחד לא

אינה עוה"ז. אך גם כאן השאלה היא הדרך. אם בפועל צורת העבודה הנוקשה, כמו זו שאתה תארת, אינה מקדמת את האדם - אזי הוא חייב לעשות מה שבכוחו על מנת לעשות את רצון ה'! ואני אומר לך, ואני בטוח שאתה יודע זאת מעצמך, שהדרך 'המתחשבת' ואולי 'הוותרנית'

שאני מציע בפניך, יכולה לקדם את העבודה שלך הרבה יותר ממה שהיא תקדם אם תנסה לעבוד 'בכח'. ואם אתה חושב שזו לא 'מלחמת היצר', הרי כבר אמר שלמה בחכמתו - "כי בתחבולות תעשה לך מלחמה" (משלי כד ו). במס"י זה מפורש לאורך ולרוחב, שעיקר העבודה היא בתחבולה ולא בקרב ישיר של מאבק ביצר. כבר דיברנו על זה בעבר. אני מציע לך לעבור על פרק י' ותראה את דבריו על ההבדל שבין הזהיר לנקי. לשם אנו שואפים. והדרך לשם עוברת דווקא דרך ההתבוננות של אדם בתוך עצמו.

ולא במה שכינית 'לצאת מעצמך' ולעבוד בכפייה עצמית תמידית."

"ככל פעל ה' למענהו"

"אז למעשה אתה מודה במקצת... אתה מודה שאתה משתמש בפסיכולוגיה, אלא שאתה מחלק בין טכניקות לבין מטרות."

"זה לא נכון לקרוא לזה טכניקות של פסיכולוגיה. אלו טכניקות שכל אדם שמנסה להתקדם באמת, מגלה מתוך החיים ומתוך העבודה שלו. כל מה שמצאו הפסיכולוגים - מצאו חכמים כבר לפניהם. אני לא לוקח מהם כלום, אלא שיש אצלם כלים שגם הם למדו מתוך המציאות. תראה, שכל 'טכניקה' שהבאתי בפניך כתובה בספרי חכמי התורה!"

"כִּי? ומה עם כל העיסוק ב'נפש'? לא ראיתי את זה בספרים!"

מלאה בכפירה. דבר שני, אתה יודע שאצלנו הכינוי 'פסיכולוגי' זה שם נרדף לדבר שאין בו ממש, אלא רק אחיזת עיניים. דבר שלישי, יש לנו מסורת בדרך של עבודת ה', לא כל מה שמצליח ולא כל דבר שאתה מרגיש שהוא מקרב לה' הוא באמת כזה!"

"אתה צודק בכל מה שאמרת. אך יש להגדיר ולהבחין בין הדברים. אני מכיר את הלך הרוח שאתה מציג. כאילו כל דיבור על התחשבות בעצמי, כל דיבור על קבלה של עצמי או של אחרים במקום בו הם נמצאים ובעצם קבלה של המציאות שעבודתנו היא תהליך והתפתחות ולא כל אדם יכול לעשות כל דבר - זו השקפה שבאה מחוץ לביהמ"ד, שמקורה בפסיכולוגיה הגויית וכדו', שכל מטרתה היא שהאדם ייהנה מהעולם הזה. ולעומתה, כביכול הגישה התורנית היא שכל אחד נדרש

לעשות הכל, בלא יחס לכוחותיו ויכולותיו, ובלא התחשבות בעצמו וברצונו, כי הרי לא באנו לעוה"ז כדי ליהנות, ולכן אין להתחשב כלל בעמדה של האדם כלפי הדברים אותם הוא נדרש לבצע, אלא המטרה היא ביטול גמור של כל רצון אישי והכנעה גמורה למסגרת, הציבורית או התורנית. הגדרתי נכון?"

"תמשיך ונראה..."

"כמו שניתן לראות בצורה בה הצגתי את הדברים, שני הקטבים אינם מדויקים. אם הבעיה בפסיכולוגיה היא

שכל מטרתה היא לאפשר לאדם ליהנות מהעוה"ז, הרי שהפגם הוא במטרה ולא בדרך. ממילא אין כל פגם בשימוש בטכניקות שמשמשות גם בפסיכולוגיה כדי להתקדם למטרה הטובה שבה אתה חפץ. ומאידך, האמת היא שאדם חייב להיות כנוע לרצון ה', ומטרת חייו

שיקנה בהם האדם השלמות האמיתי והאושר הנפשי, **אי אפשר שהיו דרכים אנושיים...** ע"ש.

"ומה אתה רוצה שיעשו?"

-אני לא רוצה להעמיק בנושא, כי לא זו

מטרת שיחתנו, אם כי הדברים יכולים להיות לתועלת לאמון שלך ביכולת להתקדם על ידי העבודה על המידות, כמו שאנו מדברים. רוב ככל הבעיות שמצריכות היום 'טיפול פסיכולוגי' הן בעיות שמקורן בתפיסות לא נכונות על המציאות, או בשפתנו 'מידות' לא חרדה, כפייתיות ו'גרוויס', דיכאון, חוסר ביטחון עצמי ודימוי עצמי נמוך, ועוד כל מיני מילים של פסיכולוגים - כולן נובעות מתפיסות לא נכונות, שכללן חוסר אמון של האדם בכך שהמציאות טובה ומנוהלת לטובה, ותפיסה מוטעית על תפקידו של האדם בעולם. ברגע שאדם יפנים את האמת - כל עניין ועניינו - הבעיה תחלוף. ואת האמת, התורה אומרת. לא אף אחד אחר. אנחנו עוד נגיע לביירוים האלו בעז'ה."

רוב ככל הבעיות שמצריכות היום 'טיפול פסיכולוגי' הן בעיות שמקורן בתפיסות לא נכונות על המציאות, או בשפתנו 'מידות' לא אמיתיות. חרדה, כפייתיות ו'גרוויס', דיכאון, חוסר ביטחון עצמי ודימוי עצמי נמוך, ועוד כל מיני מילים של פסיכולוגים - כולן נובעות מתפיסות לא נכונות, שכללן חוסר אמון של האדם בכך שהמציאות טובה ומנוהלת לטובה, ותפיסה מוטעית על תפקידו של האדם בעולם. ברגע שאדם יפנים את האמת - כל עניין ועניינו - הבעיה תחלוף. ואת האמת, התורה אומרת. לא אף אחד אחר.

-"רגע, עד כאן אודות הכפירה. אתה צודק שישנה כפירה, אך היא קיימת בפרשנות של המציאות, בהנחות היסוד של האדם וביעדים שהם מציבים. לא בנתונים המציאותיים כמובן, וגם לא בכלים. ונעבור לדבר השני שהעלית. היחס של בוז לכל ה'פסיכולוגיה'. אתה צודק שזה אכן קיים. וגם אני שותף לבוז הזה. אך תאמר לי, מה עושים אותם האנשים שמזלזלים, כאשר הם נתקלים בבעיה 'אמיתית'? הם שולחים לפסיכולוג! כלומר, קיימת כאן סתירה. מצד אחד, אכן מתיחסים לפסיכולוגיה כדבר בעייתי, אם בגלל הכפירה וכדבר בגלל הזלזול הכללי במדע וכו', אך בפועל - התפיסה הפנימית היא, שכשקיימת בעיה - זה הפתרון."

"נו, ומה אתה אומר על זה?"

-אני אומר שזה חילול ה'."

"חילול ה'?" מה הקשר? גם ללכת לרופא זה חילול ה'? אם יש חולי נפש הולכים לרופא נפש! דווקא קיימת מגמה לשנות את הזלזול הקיים ולהבין ש'חכמה בגוים תאמין', וכשצריך - זה הפתרון!"

"ומה עם מה שאומרים, ש'חכמה בגוים תאמין'?"

-זה בחלק של הטכניקה. בחלקים של נתונים על המציאות - שם אפשר להאמין להם. אך החלק של 'חוקי חיים', לא מוגדר כ'חכמה' אלא כ'תורה'! ובוה 'אל תאמין'... ב'יה יש כיום יועצים תורניים שמטפלים בכל הבעיות בהן מתימרת הפסיכולוגיה החילונית לטפל, מתוך עקרונות תורניים בלבד, ובהצלחה רבה יותר מכל הגישות החילוניות. זהו קידוש ה'! אך הבה נחזור לענייננו. אם אתה רוצה להרחיב בנושא, תקרא את המאמר שכתבתי בעניין הזה (ג' ציון ט).

-"כן, אני יודע. וזה מה שאני אומר שהוא חילול ה'. תראה את דברי הרמח"ל במס"י בעניין חילול ה', שם הוא אומר שאדם שעוסק בתורה אמור להיות מתוקן יותר במידותיו, ואם אינו כך, הרי זה חילול ה', שנראה שאין בכוח התורה לתקן את האדם. גם כאן, אם תופסי תורה מחזיקים שאין לתורה פתרון ועצה כיצד לגרום לאדם להיות אדם בריא בנפשו, בעל 'מידות' מתקנות, ויש להיעזר לצורך כך בתיאוריות כפרניות הבאות ממקומות שסותרות לכל דרך התורה ורצון ה' - זהו חילול ה'!" נראה עוד במס"י סדר הוויכוח, בעניין לימוד התורה, בקטע המתחיל אמנם עוד אשמיעך. ... כי הדרכים

מוצאים את הכינוי 'נפש' ביחס לכל העניינים 'הנפשיים' בהם אנו עוסקים - רצון, תאוה, רגשות ומידות, ואפילו צורכי הגוף.

"באמת? היכן?"

-**"אם יש את נפשכם לקבור את מתי"** (בראשית כג ט) - רצון. "רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר (דברים יג ט), "כי תאוה נפשך לאכול בשר" (סס ט) - תאוה. "ואתם ידעתם את נפש הגר" (שמות כג ט) - רגשות, מידות. "עזי נפש" (שפיטו ט יא) - זהו כינוי לחוצפה, "מרי נפש" (שמואל ב ח ח ועוד) - זהו כינוי לאומץ וגבורה, וצרכי הגוף - "ואכלת ענבים כנפשך שבעך" (דברים כג כה), שווה הרגשה של רעב! וכעת אביא לך פסוק האומר בפירוש שיש לעבוד את ה' בנפש, ושם אי אפשר לפרש שמדובר במסירות נפש. "...דע את אלהי אביך ועבדוהו, בלב שלם ובנפש חפצה! כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות מבין..." (דברי הימים א ח כה ט). 'נפש חפצה' זהו ביטוי, שאינו ניתן להתפרש לשני פנים. אנו אמורים לעבוד על כך, שנעבוד את ה' בנפש חפצה! אותה נפש של הרצונות, התאוות והרגשות! שהיא תחפוץ לעבוד את ה'! ואגב, שים לב להקבלה בין שני חלקי הפסוק - בלב שלם - כי כל לבבות דורש ה'. ומה מקביל לנפש חפצה? וכל יצר מחשבות הוא מבין! זה מה שהסבירתי בעבר, שהנפש היא המקור ליצר המחשבות!

"זוב, יפה מאוד. אתה מוכיח את דבריך יפה מאוד. אבל תסביר לי, איך זה שלא כל ספרי המוסר מדברים כמו שאתה?"

אם כננים אם כעבדים

-**"זו שאלה טובה, והיא הנקודה השלישית שהעלית בתחילת השיחה. ה'מסורת' של העבודה. אינני חושב שנכון לומר שישנה אך מסורת עבודה אחת. אינני בקיא בהשתלשלות גישות המוסר והעבודה השונות, אך ישנה יותר מדרך עבודה אחת מכדי לומר על דרך מסוימת, שהיא הדרך היחידה. וגם אין זה נכון לומר, שאין ספרים שמשמשים בפירוש בביטוי 'נפש'.** תראה ברמב"ם, למשל, בחיבור 'שמונה

ולגבי הדבר השלישי שהעלית, מסורת דרך העבודה, זהו נושא ארוך."

מאי בכל נפשך?

"ומה לגבי מה ששאלתי קודם? מי אמר ש'הנפש' היא העניין? העיקר שתעשה מה שאתה צריך, וזהו! למה אתה מחייך?"

-**"אני מחייך משתי סיבות. א - כל מסילת ישרים עוסק בכך שאין די במעשים, וכל המבנה של העבודה בנוי גם הוא על פי ההנחה שאי אפשר להתקדם ללא מניע פנימי חזק, כך שלדעתו כלל לא שייך לעבוד כמו שאתה מציע. והסיבה השניה בגינה אני מחייך היא שאתה כמו פיך אמרת אלפי פעמים בחיך, שצריך לעבוד את ה' בנפש!"**

"אני? אלפי פעמים? מתי?"

-**"גם היום אמרת זאת פעמיים, ואם כבר התפללת הערב, אמרת זאת ארבע פעמים! "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך!" "לאהבה את ה' אלהים ולעבודו, בכל לבבכם ובכל נפשכם!" וכך גם בפסוק של חמשת חלקי העבודה, "...כי אם ליראה... ולעבוד את ה'... בכל לבבך ובכל נפשך" ובעוד פסוקים רבים.**

"כן... אבל לא זו ה'נפש' שעליה אתה מדבר. 'בכל נפשך' - פירושו הוא במסירות נפש! דווקא ההיפך מהגישה המתחשבת שלך. כמו שאני אמרתי! אפילו הוא נוטל את נפשך! בלי חשבונות ובלי התפנקויות! מי בכלל אומר ש'נפשך' פרושו רגשות וכל זה?"

-**"ראשית, גם אם תסביר שהפשט של הפסוקים כאן הוא ש'נפש' הוא החיים, כדי שאדם יגיע למצב שהנפש שלו תהיה מוכנה להימסר על קידוש ה', הוא צריך עבודה מרובה מאד של התבוננות ועבודה 'נפשית' ו'רגשית'. הרי אהבת ה' גם היא שייכת לנפש, וגם היא רגש. ומנין ש'הנפש' שבפסוקים היא אותה נפש עליה אנו מדברים? אביא לך פסוקים מפורשים. הנפש כלשון התורה מופיעה רבות ככינוי לחיים עצמם. 'הורג נפש', 'נפש כי תחטא' וכדו'. אך אנו**

שעברו אכן צמחו בדרך הזו אנשים גדולים, אך בדורות אלו זה כבר לא מצוי."

"מדוע? אתה רוצה לומר שעבודת ה' משתנה?"

- "ה' ודאי לא משתנה, וגם התורה לא משתנה. מה שהשתנה הוא האופי של האנשים. ואופי שונה מצריך עבודה שונה."

"למה השתנה אופי האנשים?"

"עבדו את ה' בשמחה - בארץ ישראל!"^[1]

- "אנו בני ארץ ישראל! הלא כבר בגמרא ניתן לראות הבדלים בין בני ארץ ישראל לבני בבל, שבני ארץ ישראל רכים ועדינים יותר (לדוגמה תענית כג. עבודה זרה כו. ועוד) לכן העבודה שלנו נעשית יותר ברכות ובעדינות. ולא פלא הדבר, שהרי אנו בני פלטיץ של מלך וקרובים אליו יותר. לכן עבודתנו היא של בני! מלבד זאת, ישנם גם הבדלים בין הדורות, כל דור ושורשו, כל דור ותפקידו. לכן ישנם גם הבדלים בין המשימות שה' תובע מאתנו!"

שה' תובע מאתנו!"

"איך אפשר לדעת מה העבודה שמתאימה לדור?"

- "אם אתה רוצה להרחיב בנושא, כדאי שתקרא מאמר שכתבתי פעם בעניין זה (גליון י"ג). באופן כללי אפשר לומר, שמה שמצליח יותר בדור הזה, יותר מתאים לדור הזה... פשוט. הרי עלינו מוטל לעבוד את ה'. מה שיותר מצליח - זה מה שעלינו לעשות!"

פרקים^[1], המדבר רובו ככולו על הנפש בצורה מפורשת. תראה שם. ככלל, אכן ניתן לחלק את גישות העבודה השונות לשתים - דרך היראה ודרך האהבה. כמובן, שבכל דרך קיימים המושגים הללו, שהרי מקורן הוא בתורה, אך ההבדל ביניהן הוא במיקוד העבודה. אפשר

להגדיר את הדרך בה אתה צידדת כעבודת 'יראה', עבודה בבחינת 'עבדים', ואת הדרך בה אני מצדד כעבודת 'אהבה', עבודה בבחינת 'בנים'. ברור ומובן מאליו, ששתי צורות העבודה הללו נכונות. הרי שתי בחינות אלו הן אמת. הן אנו עבדים לה', ואנו גם בנים לה' אהינו, כמאמר הכתוב: "בן יכבד אב ועבד אדוניו, אם אב אני איה כבודי ואם אדונים אני איה מוראי אמר ה' צ-באות" (מלאכי 1: 6). עיקר ההבדל הוא בשאלה היכן נעוץ עיקר היחס. האם עלינו לשאוף לעבוד את ה' כעבדים, במשמעת, לעשות את המוטל עלינו בהכנעה את גמורה, וככל שאנו רוצים את ההיפך מרצונו אך מתגברים - מוטב, או שעלינו לעבוד בעיקר על החיבור שלנו עצמנו עם רצונו, שנהיה מחוברים וחפצים במגמתו מתוך אהבה אליו כבן לאביו."

"אם כן, לשם מה טרחת לשכנע אותי בדרך שבה אתה אוהז, אם גם הדרך בה אחזתי היא דרך אמיתית?"

- "הסיבה העיקרית היא, שאתה באת אלי מתוך מצב שבו לא הצלחת להתקדם בדרך שלך... וזה לא פלא. בדורנו, ועוד יותר בדורך, מעטים האנשים שבאמת מצליחים לעלות מעלה מעלה בדרך היראה, דרך העבדים. בדורות

* היא הקדמתו למסכת אבות בפרוש המשנה.

** זוהר במדבר קית. - עיי"ש.

ארץ ישראל. ממילא מה שהחשבתי כפסיכולוגיה וחשבתי שבאה ממקומות זרים - זו בעצם צורת עבודת האהבה. אגב זה, שללת את הפסיכולוגיה החילונית מכל וכל, ואמרת שלא רק שיש בה בעיות השקפתיות, אלא שהשימוש בה מראה כאילו אין לתורה מענה לתת לאדם הדבק בה חיים מאושרים ושמחים, שזו אמירה חמורה ביותר, ויש בה מימד של חילול ה'. והוספת להוכיח, שה'נפש' האמורה בתורה - משמעותה מכילה את כל העניינים הכלולים היום בכינוי 'נפש', וממילא יש להוכיח, שרצון ה' הוא שנעבוד אותו מתוך חיבור נפשי, ולא בעשיית מעשים בלבד."

"**יפה** מאוד. אני שמח שהצלחתי להניח את דעתך בכל המהלך הזה."

"**גם** אני שמח שהצלחת... תודה רבה!"

"**בשמחה**. בפעם הבאה נמשיך בעז"ה בבירור הנושאים שהעלינו בשיחה הקודמת."

"**מצויין**, אגב שמת לב שאנחנו מווחחים כבר שנה?"

"**כן**... ממש לא יאמן... אני מקווה שהדברים עושים רושם. אני בכל אופן מתחזק בעצמי מכל הבירורים האלה."

"**גם** אני."

"**אז** שיהיה לנו ולכל ישראל חודש אלול שמח! חודש של התעוררות והתנערות פנימית והתחברות לה' יתברך! אני לדודי ודודי לי!"

"**אמן**. וכן למר."

"**ואיפה** 'מסילת ישרים' בכל זה?"

"**מסילת** ישרים אמנם נכתב מחוץ לארץ ישראל, אך הרמח"ל היה כולו איש של גאולה, איש של ארץ ישראל. והוא אכן זכה לעלות אליה. אך על כל פנים, כמדומני שאין דרך שאינה מעמידה את ספר 'מסילת ישרים' בשורה הראשונה של ספרי המוסר והעבודה. ואת דרכו כבר הספקנו מעט לראות. עיקר המיקוד בספר הוא בהכנת הלב, בהגברת האהבה לה'. כמו שכבר הזכרנו, הכלי המרכזי שהוא נותן כדי לעלות בסולם המדרגות הוא אהבת ה'! החל ממידת הזריזות, בכל מידה ומידה, מלבד החלקים היחודיים לאותה מידה, מדובר על העצמת האהבה לה'. ההדרכה וההכוונה שלו כולה היא שהאדם עצמו, עם כל חלקיו, עד הנמוכים ביותר, יפנו לדבקות בה'. הרמח"ל אמנם אינו מזכיר את הביטוי 'נפש', אלא משתמש בביטוי 'חומר', אך כפי שראינו מתוך 'דרך ה' - זוהי כוונתו."

"**טוב**, אני שמח לומר לך שהצלחת לשכנע אותי..."

"**יופי**, אני שמח לשמוע... אם כך נוכל לחזור למהלך אותו התחלנו, לברר את התפיסות שראינו בשיחה הקודמת. נו, אתה יכול לסכם?"

"**כן**. אתה אומר שיש שתי צורות עבודה - עבודת יראה, שהיא יותר בגבורה, ועבודת אהבה, שיותר שמה לב לכך שהאדם יתחבר למה שהוא עובד את ה'. לדברייך, 'מסילת ישרים' נוקט בדרך השניה, שאתה אומר שהיא דרך טובה וקלה יותר, ובפרט בדור עדין ורך כשלנו, בני

מנוי!
לתומכי וידידי האגודת! ניתן להיות מנוי על עלוני "קדושת ציון" ותוך כך ליטול חלק באחזקת העלון. מתרומה בסך 10 ש"ח לחודש ומעלה, ניתן יהיה לקבל את העלון עד לבירת. באותה הזדמנות ניתן להזמין גם כמות של עלונים לצורך חלוקה.

לפרטים ניתן להתקשר למספר 052-7137627, או במייל yyy7@neto.bezeqint.net

מחאה על שיבוש יסודי התורה

הרב הלל לוונטה

אמר המלך החסיד, שלמה בן דוד (משל ב):
”דְּבָרֵי אֲגוּר בֶּן יָקָה, הַמְשָׂא, נֶאֱמַר הַגִּבֵּר לְאִיתֵיאל,
לְאִיתֵיאל וְאָכַל. כִּי בַעַר אֲנֹכִי מֵאִישׁ, וְלֹא בִינַת
אָדָם לִי. וְלֹא לְמַדְתִּי חֻקָּמָה וְדַעַת קְדוּשִׁים אָדָּע. מִי
עָלָה שָׁמַיִם וַיִּרַד מִי אֶסָף רוּחַ בְּחַפְזִי מִי צָרַר מַיִם
בְּשִׁמְלָה מִי הָקִים כָּל אֶפְסֵי אֶרֶץ מִה שָׁמוּ וּמִה שָׁם
בְּנוּ כִי תִדְעַ. כָּל אִמְרַת אֱלֹהִים צְרוּפָה מִגֵּן הוּא לְחַסִּים
בוֹ. אֵל תּוֹסֵף עַל דְּבָרָיו פֶּן יוֹכִיחַ בָּךְ וַיִּנְכַּחְתָּ.”

פירש"י ז"ל: 'דברי שלמה שאגר את הבינה והקיאה - כך פירושהו חכמים - נאם הגבר לאיתיאל. אמר הגבר - זה שלמה - המשא הזה על עצמו, בשביל איתיאל על שסמך על חכמתו להרבות זהב וסוסים ונשים, שהוזהר מלהרבות. וכן אמר: **איתיאל ואוכל** - ארבה נשים ולא יסורו את לבבי, ארבה זהב ולא אסור, ארבה סוסים ולא אשיב את העם מצרימה. **כי בער אנכי**. על שסמכתי על חכמתי בדבר שהקב"ה דאג שמא יבוא לידי עבירה. **ולא למדתי חכמה** - ולא דעת קדושים ידעתי, שגרעתי או הוספתי על דברי משה... **כל אמרת אלה צרופה**. מזוקקה, ולא כתב דבר שלא לצורך והיה לי לזיהור'.

כך אמר החכם מכל אדם על עצמו. והנה במהלך כל הדורות היו אנשים אשר לא אבו שמוע, חשבו כי אמנם שלמה היה חכם, אבל הם חכמים מחוכמים. ויוסיפו ויגרעו, וילכו בשרירות ליבם. ואף בדור האחרון, קמו כת ה'רפורמים', לא לקחו מוסר מאורך הגלות ותוקף הצרות, ויאמרו כי תורתנו הקדושה מיושנת היא, נכתבה לימי החושך של ימי קדם-התרבותיות, אבל כהיום הזה? וכי יש מקום לשחוט כבשים מסכנים בשביל לרצות את האלים?! וכי יש מקום בעולם נאור, למול באכזריות תינוק בן

רקע למאמר

בי"ב מנחם אב השנה התקיים באולמי 'תמיר' בירושלים כינוס של אגודת 'מטמוני ארץ', כינוס אשר דבר קיומו פורסם בעלון הקודם של 'קדושת ציון'. אחד הנושאים שנידונו בכינוס היה האפשרות לקיום מצוות תכלת בימינו לאור גילוי חלזון בשם ארגמון קהה-קוצים, אשר רבים סוברים, כי הוא החלזון הכשר לצביעה, אשר ממנו הפיקו אבותינו את התכלת לציצית ולבגדי כהונה. באותו כינוס הובאו ראיות לחיזוק טענה זו, וכן הודגם תהליך הצביעה. אחר כל זאת, עלה לדוכן ת"ח מוכר, וטען כי אמנם הוכח מעבר לכל ספק, כי זהו החלזון של המקרא וחז"ל, אולם מכל מקום אין להטיל תכלת זו בציצית משום ש"איננו מתחברים לענין", זאת בניגוד למצוות אחרות כמו תפילין ותרומות ומעשרות, אליהן אנו מתחברים דרך המסורת של קיומן במשך כל הדורות. הוא אף המשיך לטעון, כי גם לו יצויר שתוסרנה כל המגבלות הטכניות ויתאפשר להקריב קרבנות בזמננו, אזי על-אף שההלכה היא שמקריבין אף על פי שאין שם בית, מכל מקום אנחנו לא נחדש את מצוות הקרבת קרבנות, מאותו טעם ש"איננו מתחברים" אליה. וחמור מכך, הרושם שנוצר מן הדברים הוא, כי בעצם טענה זו היא העומדת ביסוד דבריהם של חלק מחכמי ישראל, שאינם מקבלים את היהודי הנ"ל, רח"ל מהאי דעתא.

מחובתנו להדגיש, שאין מענינו של מאמר זה לדון את אותו ת"ח, אלא את הדברים שנאמרו כפי שהובנו על ידי השומעים.

שהרי מה אכפת לנו אם התורה אסרה לעבוד עבודה זרה, הרי ישראל הסכימו שלא לזה נתכוונה התורה, והכוונה היתה רק בעבודה זרה שאינה לשם שמים, אבל הבעל נעבד רק כדי להתחבר יותר לכוחות הנבדלים.

אף מחטא העגל ודאי לא היה

נמנע, שהרי עם ישראל הבינו שזוהו רצונו של הבורא יתברך, ומאי נפק"מ אם זו היתה או לא היתה כונת ה' כשאמר "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני"?

אחשה ולא אחריש! על

חומותיך ירושלים אצעק בקול גדול, לא כאלה חלק יעקב, ולא בזה בחר ישראל, אין לנו חלק עם כופרים מהסוג הזה, הלא הם חבריהם של משכילי אשכנז, אשר כופפו את התורה הקדושה לשרירות ליבם, תחת לכופף את ליבם הרע לרצון התורה!^[1]

ואמנם לא היה צריך כלל

להביא ראיות לסתור דברי בלע אלו, אולם כיון שאולי הצליח הארס לחלחל בלבבות, ויהיו שיאמרו 'גברא רבה אמר מילתא...', אביא דברים הברורים ביותר בעניין זה, לסתור דבריו באופן מוחלט.

וביון שביקש אדם זה בזדון ליבו לומר, כי יש מן המצוות אשר לא ינהגו בזמן שאין אנו 'מתחברים' לעניין המצוה, הרי כתב הרמב"ם בפירושו (יסודי סתיים פ"ע כ"א): "דְּבַר פְּרוּר וּמְפָרֵשׁ בְּתוֹרָה, שֶׁהִיא מְצֻנָה עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי

שמונה ימים כפי שנהגו בימי הביניים?! ועוד כהנה וכהנה דברי דופי ורפש על תורתנו הקדושה.

ואף שראוי היה לקרוע הבגדים ולזעוק מרה על כל אמירה ואמירה של פושעים ורשעים אלו, אבל כבר אמרו חז"ל, שאין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל.

ואף שראוי היה לקרוע הבגדים ולזעוק מרה על כל אמירה ואמירה של פושעים ורשעים אלו, אבל כבר אמרו חז"ל, שאין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל.

עתה שקם איש מקרב 'יהודי של צורה', והוציא דברי שוא ותפל על תורתנו הקדושה, ויאמר, כי אין צריך לקיים מצוות אשר אין 'מתחברים' אליהם, היכול אונל להחריש?! הוא נפירה בתורת משה!

אבל עתה שקם איש מקרב מחננו, 'יהודי של צורה', והוציא דברי שוא ותפל על תורתנו הקדושה, ויאמר, כי אין צריך לקיים מצוות אשר אין 'מתחברים' אליהם, היכול אוכל להחריש?! הלא דבר זה הוא כפירה בתורת משה! ואמנם אולי אינו ככופר בזדון ולא אוכל לחרוץ מה משפט האיש באופן פרטי, אך אין אפשר לשמוע דברי בלע אלו ולהחריש!^[2]

ואמנם הקדים האיש, כי מגמתו אינה לברר רצון ה', למול עיניו אין עומד הרצון לדעת על בריו כונת נותן התורה, אלא מה שחשוב הוא לקיים מה שהיהודים

נוהגים, והסיק מזה שאף אם ברור שישראל מבטלים בטעות מצוה ממצוות התורה, זהו רצון השי"ת. והנה לא אטרח כלל בראיות להוכיח סכלות דבריו, כיון שאף הוא לא הביא מקור אחד לדבריו, וחישב בליבו, שאם מסברתו נראה שכל טעות שטעו ישראל קדושה היא, הרי שרוה"ק נזרקה בו, ואין דבריו צריכים חיזוק.

אבל דבר אחד ברור, כי החושב כך, אילו היה חי בימות ירבעם, ודאי היה עובד לבעל,

* ואמנם לא על כל טועה נוכל להרעיש העולם, ובקרב הציבור הדת"ל רבו כמו רבו בשנים האחרונות חושבי מחשבות היאך לעקר מהתורה את הפן המעשי, ואף רבנים גדולים בזרם ה'לייטים' סוברים כן [ואכן הצליחו הללו 'להשתחרר' מרוב המצוות, ונשאר עמ' רוח התורה' בלבד...], אך כיון שנאמרו הדברים בציבור גדול של יראי ה', ועלולים הדברים לחלחל בליבות יראי ה', לא אוכל להחריש, וכבר אמרה תורה 'הנגלות לנו ולבנינו עד עולם'.

** ואכן כאשר שחתי הדברים לפני אחד הרבנים מיוצאי מדינת אשכנז, שאלני בתמיה אם הדברים נאמרו בלה"ק או בגרמנית...

הריסת כל התורה בכללה ר"ל אם ח"ו נאבה לו להטות און לחלק שפתיו בדרכו זה.

והגגע עצמן, כגון אם יטריד אדם עצמו לילה הראשונה של פסח בכונת אכילת כזית מצה. שתהא האכילה בקדושה וטהרה ודביקות. וימשיך ההכנה כל הלילה עד שיומשך זמן האכילה עד לאחר שעלה השחר או לאחר נ"ה. הרי כל טהרת מחשבתו פיגול הוא לא ירצה. ומי שאכל הכזית מצה בזמנה אף בלא קדושה וטהרה יתירה. הרי קיים מצות עשה הכתובה בתורה ותבא עליו ברכה. וכהנה רבות אשר אם לא נכוין לבנו לחוש לעשות כל המצות במועדם ובזמנם. וכי מאי נפקותא בין זה למי שהיה תוקע שופר בכוונה עצומה בליל ראשון של פסח במקום מצות אכילת כזית מצה. ואוכל הכזית מצה ברי"ה. ומתענה בעיה"כ. וביוה"כ נוטל לולב במקום מצות עינוי. ואיה מקום לתורה".

ואף שאין הדברים צריכים תוספת כלל, אבל אף אנו נאמר, כי ההולך בדרך האיש הנ"ל, היום יאמר, מה לך לקיים מצוות שאין עליהן מסורת אם אין אתה מתחבר לעניין המצוה, ומחר יאמר לך, אף מצוה שיש עליה מסורת, מה לך לקיימה אם אין אתה מתחבר לענינה, והלא עיקר התורה היא להבין מה שאתה עושה, ויאמר לך בחלקלקות לשוננו, כי לא נתכוון ח"ו שלא תשמור שבת, אלא שכיון שאין אנו מתחברים לעניין השבת, הרי אין זה שבת כלל, וזה כמו שביתה בעלמא. ויוסיף, כי ודאי כשיבוא משיח, אז נתחבר לעניין השבת ונקיימה בהידור, ובסוף הוא וכל ההולכים בדרכו הנלוזה יבטלו את קיומם כל המצוות כולן.

בני! אל תלך בדרך אתם, מנע רגלך מנתיבתם!

עולמים, אין לה לא שנוי, ולא גרעון, ולא תוספת. **שנאמר:** 'את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרון לעשות לא תסף עליי ולא תגרע ממנו'. ונאמר: 'והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת'. הא למדת שכל דברי תורה מצוין אנו לעשותן עד עולם. וכן הוא אומר 'חקת עולם לדורותיכם'!"

ואם יתרץ את עצמו, כי לא התכוון שהמצוות בטלו, אלא שאין אנו ראויים לקיימן מחמת חסרון הכנת לבנו, אף אנו נביא את דברי רבינו חיים מוואלוז'ין שכתב (פס"ח מהדורס תנינא פ"ד (33)): "לזאת הוזהר בנפשך מאד. שאל ישייך יצרן לאמר שעיקר הכל תראה שתהא אך עסוק כל ימך לטהר מחשבתך כראוי... באמרו לך שכל עיקר תורה ומצות המה דווקא כשהם בכוונה עצומה ובדביקות אמיתי. וכל זמן שאין לב האדם מלא לעשותם בכוונה קדושה ובדביקות וטהרת המחשבה, אינה נחשבת למצוה ועבודה כלל, כאשר כבר לומד המלך זקן וכסיל לסמות עינים ולהביא ראיותיו ממקרא ומשנה ותלמוד ומדרשים וספר זוהרה..."

...ועתה ראה דרכיו וחכם גם בזה. איך שהוא חכם להרע מעין טוב. היום יאמר לך: שכל תורה ומצוה שבלא דביקות איננה כלום. וצריך אתה להכין לב ולהגביה עוף מחשבתך קודם עשיית כל מצוה או תפלה למחשבה טהורה שבטהורות. וכ"כ תהא מחשבתך טרודה בהכנת המצוה טרם עשותה. עד שיעבור זמן המצוה או התפלה... בהמשך הזמן ידריךך לאט לאט בחלק שפתיו ממדרגה למדרגה ולא תרגיש כלל עד שממילא יהא לך כהיתר להעביר מועד התפלה או המצוה אף גם שתפנה לך לבטלה בדברים בטלים, וידיחך מכל ולא ישאיר לך לא מעשי מצוה בזמנה ולא מחשבה טובה. וגם הרי הוא

* ובמאמר המוסגר נוסף, כי אף שהרמב"ם ביאר טעמן של מצוות רבות בספרו 'מורה הנבוכים' כאילו באו כתגובות נגד למנהגים משונים שנהגו עובדי עבודה זרה בזמן אברהם אבינו ע"ה, כגון העובדים הנבטיים וכדו', והוסיף הרמב"ם, שעד שקרא בספריהם לא ידע כלל טעם מצוות אלו - אעפ"כ לא השאיר כלל שום צד שבעולם לסבור, שמכיון שבזמנו כבר בטלו טעויות אלו מן העולם, תבטלנה מצוות אלו.

בענין הספר 'ויואל משה'

מאמר ציונים ויעודים • חלק ב'

הרב חיים והב

שְׁהָרֵי שְׂאֵין הַיְעוּד מוֹרִיד מַעֲלִינוּ אֶת נֶטֶל הַצִּיּוּי. שבעוד היעוד תלוי ברצון ה' ואין מי יאמר לו מה תפעל, הציווי מוטל עלינו בלי שינוי. ושים כלל זה חותם על לבך.

והנה, במצוות מעשיות של כל יום הדברים די ברורים ובדרך כלל לא מצויה מבוכה זו. אבל בדברים גדולים הקשורים לכל האומה שהם מבוא לגאולה, כגון עליה לארץ וכדומה - שם לרוב תמצא בלבול גדול בין צווי ליעוד. וכשתתבונן תראה, שיש וההתעסקות המרובה ביעודים באה על חשבון ההתבוננות מה חובתנו אנו מבחינה הלכתית.

ובכן, מכיון שלענ"ד בספר 'ויואל משה' ודומיו תמצא לעיתים ערוב תחומין בין ציווי ליעוד בענינים אלו שהזכרנו בתחילה, את קסתי נתתי בענין זה, ובעוד שהמאמר הקודם עסק בבנין בית המקדש^[1], כאן אנו מגיעים לנושא השני, שהוא עליה לארץ.

קיבוץ גלויות

ידועה שיטת הרב, ולפיה אין לעלות לא"י עליות המוניות, והקיבוץ של ישראל לעלות לא"י אפילו ברשות הגויים אסור, הוא ומעכב את הגאולה. והרי לך מה שכתב:

לק"י

מאמר זה הוא המשכו של המאמר שנתפרסם בחודש שעבר, ובשביל שיובן היטב היה ראוי לקוראן יחד, אבל ההכרח לא יגונה ואנסה לתמצת את עיקרי הדברים.

הנה, אחד מיסודות הספר 'ויואל משה' שחוזר ונשנה בספריו פעמים רבות וגם בספרי הבאים אחריו וההולכים בשיטתו הוא, שכל פעולה של גאולה - כגון עליה מן הגלות, הקמת שלטון יהודי, ואין צריך לומר בניית בית המקדש - היא כפירה גמורה בכיאת הגואל.

והנה, כדי להגיע לחקר דבר בענין זה יש להבדיל בין שני מושגים והם: ציווי ויעוד.

הציווי ענינו פשוט, הוא ידיעת ההלכה והמצוות בהן נצטוינו.

ויעוד ענינו הוא יעודים הבטחות ונבואות שקבלנו מן החכמים ומן הנביאים.

ובמילים אחרות, ציווי הוא מה שמוטל עלינו לעשות, ויעוד הוא מה שה' יעשה או לא.

וכלל גדול הוא שלעולם לא מתבטל הציווי מפני היעוד, שכן אפילו נביא ה' שחלק מתפקידיו הוא לבשר את היעודים לעם ישראל, אינו יכול לבטל או להוסיף אפילו מצוה קלה [לבד מהוראת שעה וגם זה חוץ מע"ז כידוע]^[2].

* לדוגמא: כתיב: "ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב" ואמרו חכמים: כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו וכו' (אבות ג' כ'). הרי לנו יעוד טוב שגלו לנו קדמונינו למי שישים בה' מבטחו. והנה, אם יבוא אדם ויתבונן באלו המאמרים, ויחליט לשקע את עצמו אך ורק בתורה ועבודת ה', ואף יוסיף ויעזר במאמר רבותינו 'אין התורה מתקיימת אלא במי שנעשה אכזרי על בניו כעורב' (טי"ו: 33) - אמנם יתכן שיעשה ה' לו נס ופלא, אך אם לבני ביתו יחסר לחם, בית דין ימכרו את נכסיו ויכריזו עליו שהוא אכזרי יותר מעוף טמא הן את גוזליו (אבות ס"ו ט"ב-ט"ז) וכו'. **שהרי הדרשה תדרש אך ההלכה אינה זה ממקומה.**

** המעונין יכול לקבלו עם שאר מאמרים בכתובת זו jhouvc@gmail.com

"מצות ארץ ישראל הוכרעה ע"י הרמב"ם הרמב"ן ושאר פוסקים".

והנה לאור זאת יש להבין ולהשכיל, כיצד ממצוה חשובה כזאת, ששקולה כנגד כל המצוות שבתורה (תוספתא עבודה זרה ד ג, ספרי פי' ראש פסקה פ) הגענו למצב, שאם נקיימה כולנו נחשב כעוברי עבירה וככופרים בגאולה?

ובכן שיטת הרב בענין זה היא, שאם עולים עליה המונית לא"י עוברים בכך על ב' איסורים חמורים:

א. עבירה על השבועה 'שלא יעלו בחומה'.

ב. כפירה בביאת הגואל, שרק הוא יכול לקבצנו. ואין לנו להתקבץ מעצמנו.

בנוגע לטיעון של עבירה על השבועה, כבר הארכנו רבות במאמרים הקודמים ועלה בידנו מעבר לכל ספק, שכוונת שבועה זו היא שאין לעלות מן הגלות **מתוך מרד ומלחמה בלבד**. אך אם אין המלכות אוסרת את היציאה מארצה, לא נגע דבר זה בשבועה זו. ושיטת האדמו"ר שאוסר זאת שיטת יחיד היא. עיין שם באריכות ולך תעלה ארוכה.

והטיעון השני, ולפיו רק משיח יכול לקבצנו - יש להבין מנין לנו זה. ובכן, הבה נעיין בלשונו וננתח דבריו. וז"ל (מאמר 3 אות קג):

"האומרים שכל ישראל יסעו לא"י צומן גלות ערס ציאת המשיח וכו' דברי מנינו

(אות יז): "הקיצון יחד לעלות הוא נגד כמה קראי **הממלך המשיח** יקבץ את ישראל".

(אות יט): "מזוהר מכל הלך שעליית כולם לא"י קודם ציאת משיח, נגד שבועתו של הקב"ה מעבד את הגאולה".

וכ"כ מחזיק הרב בדעה זו, עד כדי כך שאת ברכת 'מקבץ נדחי עמו ישראל' הוא מסביר, שמדובר על קיבוץ ישראל למדבר העמים ולא לארץ ישראל^[1], כמו שכתב בהדיא (אות כג), וז"ל:

"וכן אנו אומרים שתפילותינו ושא נס לקבץ גלויותינו. גם סיוס הצרכה הוא צסתמא 'מקבץ נדחי עמו ישראל' ולא אמר להיקן^[2]...הקיצון הראשון לא יהיה לארץ ישראל אלא למדבר העמים".

ורצוני לדון בדבריו בשני אופנים. האחד - עיון במקורותיו. והשני - בסתירת הרעיון הכללי שאפשר לסתור הלכה מפורשת על ידי דברי אגדה, וכדומה שהוא ענין ציווי ויעוד שהארכנו בו בראש המאמר.

וראשית כל אומר בקצרה, שמצות ישיבת א"י מוסכמת היא לדעת רוב ככל הפוסקים, לחלקם מדאורייתא ולחלקם מדרבנן, ואף שרבות יש להאריך בדבר ולבסס אמירתי זו^[3], מ"מ אצטט בקיצור את דברי החזו"א ונניח את דבריו כיסוד מוסד, וז"ל (אגרות קטב):

* נראה שבזה הוא רוצה לתרץ קושיא גדולה על מהלכו, שהרי בגמ' (מילה ה) איתא שיש לסדר ברכות התפילה משמעות והון מורות על תהליך הגאולה, והרי אנו רואים שקיבוץ גלויות (ברכה עשירית) קודם לצמח דוד שהוא משיח (ברכה חמש עשרה), ומכאן מוכח שקיבוץ גלויות קודם לביאת משיח. לכן, אם נעמיד שברכת מקבץ 'נדחי עמו ישראל' אינה אמורה על קיבוץ לארץ ישראל, אתי שפיר לשיטתו [אמנם עדיין יקשה עליו ירושלמי מפורש במסכת מעשר שני ה ב, שם מובא בשם רבי אחא - 'בית המקדש עתיד להיבנות קודם למלכות בית דוד', וקל וחומר לקיבוץ גלויות.

** ויש להעיר לכאורה שלפי פרושו אנו מבקשים בכל לב מה' יתברך שיביאנו למדבר העמים שהיא נבואת פורענות כמבואר ביחזקאל כ', והרי נבואת פורענות עבידא דבטלא והיה ראוי להתפלל לביטולה ולא לקיומה. ועוד, פרוש זה יתכן לגרסת סידורי אשכנז שלא גרסינן מילת 'לארצנו'. אבל לפי גרסת עדות המזרח גרסינן 'לארצנו' לא יכון פרוש זה.

*** א"ה ארחיב ב"נ בסוגיא זו לכשנעסוק במאמר השני של הספר 'ויואל משה' הוא מאמר ישוב א"י.

היום. ושתחילה יתישבו אנשים מבני ישראל בארץ ישראל ברשיון מלכי הארץ החסידים והישירים ויהיה **ישוב ארץ ישראל לפני ביאת משיח**" (מתוך מכתב לרב ח'אלכסר - דפוס צביטת ציון ח"ג).

ואציג דוגמא אחת, והיא נבואת יחזקאל על מלחמת גוג ומגוג, ועיין היטב בפסוק זה, קרא בגרון אל תחשוך (יחזקאל לח ט):

מַיְמִיִּים רַבִּים תִּפְקֹד בְּאַחֲרֵית הַשָּׁנִים תְּבוֹא אֶל אֶרֶץ מְשׁוֹבְבֹת מִחֶרֶב מְקַבְּצֹת מַעֲמִיִּים רַבִּים עַל הָרִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ לְחֶרֶבָה תָּמִיד וְהִיא מַעֲמִיִּים הוֹצֵאָה וַיִּשְׁבּוּ לְבָטָח בָּלָם:

הרי שלך לפניך, שהפסוק אומר במפורש, שגוג יבוא אל ארצנו בזמן שהיא כבר מקובצת מעממים רבים.

וכן מה שכתב הרב לעיל ובמקומות אחרים, שהסדר הוא תשובת עם ישראל, ביאת משיח, וקיבוץ גלויות לכאורה מתנגד לפשט הפסוק ביחזקאל, קרא נא איתי (יחזקאל לו כג, דל, עג):

"לָכֵן אָמַר לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲ-דֹנָי ה' לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם לְשֵׁם קִדְשִׁי אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר בְּאֶתְם שָׁם... וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם מִן הַגּוֹיִם וּקְבַצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֲדַמְתְּכֶם... לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה נְאֻם אֲ-דֹנָי ה' וַיְדַע לְכֶם בּוֹשׁוּ וְהִפְלַמּוּ מִדְרָכֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל"

הרי לנו מפורש מפסוקים אלו, שיתקבצו ישראל אל ארצם לא מכה תשובתם ומעלתם, אלא יקבצנו ה' למען שמו הגדול המחולל בגוים, אע"פ שאיננו ראויים.

וכן במגילה יו, שם מסדרת הגמרא את ברכת 'צמח דוד' אחרי 'מקבץ נדחי

ואפיקורסות ר"ל, שכופרים בגזירת הגלות שצמחה קרלי וצכל דברי חז"ל".

כאן מכוון הרב בין השאר לכנסיה הגדולה של אגודת ישראל, שממש יצאה קריאה לכל היהודים מכל התפוצות לעלות, כמו שכתב במפורש (במאמר צ' אות קמ) -

הכ' לומר ושבת עד ה' אהיך שזה קאי על התשובה שיהיה בזמן המשיח כמ"ש הרמז"ם, ולאחריו כתיב ושב וקבץ וכו' כי הקצ"ם הפין את ישראל מכל העמים עד אחר התשובה שיהיה בזמן ציאת משיח. ואך מלך המשיח יעשה קיבוץ גלויות הוא ולא אחר... חלילה לנו לעקור האמונה זו מן הלב, שהקצ"ם עם הצרכים אצינו ציררו בגלויות לטובת ישראל ולטובת העולם עד עת קץ".

הנה, שני ענינים יש כאן בדברי הרב.

האחד - הוא מגדיר, שאחד מתפקידי המלך המשיח הוא לקבץ את הגלויות, ואין קיבוץ אלא על ידו.

השני, הרב מבין, שמכיון שמלך המשיח עתיד לקבץ נדחי ישראל, ממילא אם ננסה לעשות זאת בעצמנו - הרינו כופרים בביאתו. **ורצוני** להעיר על שני הענינים, וזה יצא ראשונה על מה שסתם כאן שקיבוץ גלויות יעשה על ידי משיח.

לענ"ד דבר זה לא ברור כלל, ולכל הפחות במחלוקת שנוי.

העולה מעיון בדברי נביאנו הוא, שקיבוץ גלויות קודם לביאת משיח, ואף קודם למלחמת גוג ומגוג, וכמו שכתב המלבי"ם, דו"ל:

"ויש לי כמה ראיות מפשוטי הכתובים כפי פרושי, כי הגאולה תצמח לאט לאט, כשחר נכון מוצאו עד נכון

עיכובו מעלה או מוריד כלל מחיובנו במצוות, כמ"ש הרמב"ם בעצמו באגרת השמד, וז"ל:

"וחיוב" המצוות אינו תלוי בביאת המשיח, אלא אנחנו מחויבים להתעסק בתורה ובמצוות, ונשתדל להשלים עשיתן, ואחר שנעשה מה שאנחנו מחויבים, אם יזכה ה' לנו או לבני בנינו לראות המשיח - הרי זה טוב יותר, ואם לא - לא הפסדנו כלום, אלא הרוחנו בעשייתנו מה שאנחנו מחויבים".

ועוד יש לשאול כמה שאלות ברמת המעשה - היום, כשרוב ישראל על אדמתם מה יש לעשות לשיטתו? האם עלינו להתפור ולחכות שרק משיח יקבצנו?

אם תאמר שלא, היאך מותר לנו להמשיך בקיבוצנו ולהכחיש את הבטחת התורה [לשיטתו], שרק משיח יקבצנו?

ואם תאמר שאין כאן הכחשה, שהרי גם אם יעלו כולם אין זה קיבוץ הגלויות המיועד, שהרי עדיין עשרת השבטים לא עלו, אם כן לא יובן על מה יצא קצפו, הרי אין זה קיבוץ גלויות המובטח וממילא אין כאן כפירה בגאולה?

ואם נאמר, שאין הכי נמי, לפי קביעתו זו עלינו לשוב ולהתפור - זו קשה מכולם, שהרי הלכה פסוקה היא שאין יוצאים את הארץ אלא לשלושה דברים, והכל מעלין לא"י ועוד ועוד כמו שהארכנו בעבר, לכן לא ברור לי מה יאמר הרב בזמננו [וזאת מבלי להכנס לשאלות אמוניות, כגון לשם מה עשה ה' כל זאת והביאנו לארצנו - כדי שנשוב ונתפור? ועוד שאלות קשות רבות ביסודות האמונה שצצות ועולות לאור שיטה זו].

ישראל' - מוכח מסדר זה, שקיבוץ גלויות קודם למלך המשיח.

וכן דייק הרב 'יפה תאר' מן המדרש (ויק"ר י"ז פ"ט), וז"ל: "מסדר המדרש נראה, כי קיבוץ גלויות ומלחמת גוג יהיו לפני בוא מלך המשיח". וכן כתבו עוד רבים וטובים.

וגם אם תרצה להעמיד שיש מחלוקת בדבר, כמו שאכן נראה מקצת מקומות, הכי תאמר, שמי שס"ל כאותם שאומרים שקיבוץ גלויות קודם לביאת משיח כופרים בביאת הגואל? אתמהא!

אגב, במאמר המוסגר מוכרח אני להאיר נקודה אחת, והיא שאין לתמוה כיצד דברי הנביאים נראים כסותרים קצתם את קצתם כמו בענין זה שאנו עוסקים בו, מכיון שבסוגיות הגאולה תמצא שדברי הנביאים הולכים על שני **מישורים** שלעיתים יכולים להראות כסותרים, והוא הענין של 'זכו' או 'לא זכו', וכך תרצה הגמ' (ספסדרין ט"ז), והארכנו בזה במאמרים קודמים, כי באמת אין כאן סתירה אלא בנין^[1]. ונשוב לענין.

ועתה, לקביעתו השנית, ולפיה להתקבץ מעצמנו הוא כפירה בגואל, כי זה מתפקידיו של מלך המשיח.

ראשית כל, לא מובנת לי טענה זאת - שמי שיגשים את אחד מיעודיו של מלך המשיח הוא כופר בביאתו - שהרי הרמב"ם, אע"פ שכתב שמישיח יבנה בית המקדש, עם כל זה כתב בהקדמתו למסכת מדות, שענין מסכת זו היא כדי שנדע היאך לבנותו. יוצא במפורש, שלא ראה בזה סתירה! אם כן, אין זה כפירה ואף לא פחיתות לחשוב כן. וסברה פשוטה היא, שאם **מצוה** היא לעלות לא"י, אין ביאת משיח או

* הערת המערכת - בענין זה הרבה לעסוק הרב חיים פרידמן במדורו על 'קול התור' כאשר דן במשנת הגר"א ותלמידיו בכמה וכמה גליונות של 'קדושת ציון'. הדברים אף נתבארו בארוכה בחוברת על 'שב דנחמתא' שיצאה לאחרונה על-ידי מכון 'דעת תורה' שעל-ידי אגודת 'קדושת ציון', במיוחד במאמרו של הרב שמואל קרלינסקי - "שוש אשיש בה", שם הובא מהלך שונה לתרוץ הסתירה לכאורה בין האמור בפרשת התשובה בנצבים לאמור ביחזקאל, ושם הובאה בערה גם תמצית שיטת הגר"א ותלמידיו, כפי שנתבאר על-ידי הגאון רבי יצחק אייזיק חבר, שהיה 'פה שלישי להגר"א'.

ב. לאחר שביסס את איסורו זה חיפש לו סמוכות מדברי הראשונים והאחרונים.

ובבבן, לגבי הסוגיא בכתובות הארכנו במאמרים הקודמים, ושם הוכחנו שדעת הרב בבאור דברי הגמ' כמעט שיטת יחיד היא ואין עוד מלבדו. ולעומתו ראשונים ואחרונים עונים ואומרים, שפירוש השבועה שלא יעלו בחומה הוא שלא יעלו ביחד ביד חזקה ומתוך מרד ומלחמה, אך אם העליה מותרת - ליכא שבועה כלל. ודע, שדי בסוגיה זו בלבד לדחות את כל שיטת הרב, כי מבואר למעיין, שכל שיטתו מבוססת על באורו זה בגמרא, ובנפול היסוד יפול הבנין.

וגם הסימוכין שעשה לדבריו השבנו עליהם שם, אך כאן ראיתי להתייחס לעוד מקור שהביא הרב לבסס את שיטתו - שעלית ציבור אסורה - הוא רבינו הרמב"ן (בסכ"מ בשכחת העשין), שהאריך בחיוב ישיבת ארץ ישראל ובתוך דבריו כתב בזה הלשון:

"א"כ היא מצות עשה לדורות, מתחייב כל אחד ממנו ואפילו בזמן גלות."
הגה הרב (מאמר 3 אות 3) כתב על דברי הרמב"ן הללו בהאי לישנא:

"**הכוונה** פשוטה צמח שדייק צכאן לומר: 'מתחייב כל אחד' ולא כתב סתם 'שנלטווינו' כמו"ש צטעס הראשון. דכיון דכאן מיירי בזמן הגלות, שאז צודלתי שא"ל שיעלו כולם או יצטוו ח"ו שחרי יש על זה שבועה חמורה שלא יעלו בחומה... ע"כ דייק לומר על זמן הגלות 'מתחייב כל אחד' שהחייב הוא רק על יחידים לא ח"ו בחומה".

פרוש: הרב מסביר, שכונת הרמב"ן במילים 'מתחייב כל אחד' הוא למעט את החיוב בזמן הגלות, שאינו חל על ציבור אלא על יחידים.

לענ"ד, הבנה זו משונה היא מאד, שהרי כל המעיין היטב בלשון הרמב"ן שכתב "יתחייב כל יחיד ממנו ואפילו בזמן גלות" - עיניו יחזו בבירור שכונתו היא שיתחייב כל יחיד מאתנו, ולא רק בזמן שישאל על אדמתם, אלא **אפילו** בזמן גלות. שהרי לפי באורו של הרב, מאי

ויתכן שיקום חכם ממני ויענה לשאלות אלו בטוב טעם, אך עם כל זאת לענ"ד דבריו מוקשים מעוד זוית, והיא הענין העיקרי שבו פתחנו את כל המאמר, שהוא ענין ציווי ויעוד. והוא, שגם היעוד הגדול ביותר כפוף הוא להלכה, ויתפרש אך ורק על פיה.

שהרי מה פירוש המונח 'קיבוץ גלויות'?

פרוש של דבר הוא, שיהודים המפוזרים במקומות שונים עזבו את ארץ גלותם ובאו לשכון כבוד בארצנו.

מכח מה?

מכח ציווי והבנה, שכך אמר רחמנא ע"ד שכתב החזון איש (שציעית סימן 7ד):

"**אלא** הדבר מוכרע מסברא שדין זה [של מכירת קרקע לגוין בכלל הרצון שתהיה הארץ מיושבת מישאל ולא יחנו בארץ עע"ז. וארץ ישראל היא גם בגלותנו והרי אנו חייבים בישובה ולדור בה גם בגלותנו וכמו שהאריך הר"מ פ"ה מה' מלכים".

ובבבן, אם אותם העולים יעלו בצורה מאורגנת והמונית, הרב אוהז שהוא איסור של עבירה על השבועה. אבל עלית יחידים^[1] מותרת ולא נאסרה. (כמו שכתב הרב צחלק 3 אות קלג).

ולא אחר מה שלמדנו - שמצות ישיבת א"י מוסכמת על-ידי רוב הפוסקים - עלינו להבין כי משמעות דבריו היא שאם יחיד יעלה - יקיים מצוה, אבל אם יעלו מאה - עבירה חמורה היא בידם.

ופשוט, שחידוש הלכתי כזה צריך ראייה גדולה, שהרי היכן מצינו בש"ס ובראשונים לחלק בין רב למעט?

והנה, מהלכו ההלכתי של הרב בענין זה הוא כדלהלן:

א. האיסור בש"ס לדעתו טמון בדברי הגמ' בכתובות (ק"א). 'שלא יעלו בחומה', שלפי פרושו הושבענו שלא לעלות בהמון רב אפילו ברשות האומות.

* יש לעיין לשיטתו מהם יחידים? אם משפחה שלמה רוצה לעלות האם דינה כיחידים? ואם משפחה זו כוללת מאות אנשים האם תקרא עליה המונית ותאסר עליהם?

לו עבד כנעני שפל ונכזה, החשוד על הגזל ועל פריצות!¹ עבד זה - עם כל "מעלותיו" - יכול לכתוב את רבו נשוא הפנים לעלות לא", שזוהי לשון הרמב"ם:

"עבד שְׁאָמַר לְעֹלֹת לְאָרְץ יִשְׂרָאֵל פּוֹסִין אֶת רְבּוֹ לְעֹלֹת עִמּוֹ אוֹ יִמְכֹּר אוֹתוֹ לְמִי שְׁיַעֲלוּהוּ לְשֵׁם. רָצָה הָאֲדוֹן לְצֵאת לְחוּצָה לְאָרְץ אֲיִנוּ וְכֹל לְהוֹצִיא אֶת עֶבְדוֹ עַד שְׁיִרְצָה. וְדִין זֶה בְּכֹל זְמַן אֲפִלוּ בְּזַמַּן הַזֶּה שֶׁהָאָרְץ בְּיַד עַפְרָיִם (הל' עבדים פ"ח ס"ט).

ויותר מהמה בני, אם אותו העבד הנזכר ברח מחו"ל לארץ ישראל, אין מחזירין אותו לעבדות ונקרא גר צדק והוסיף לו הכתוב אזהרה אחרת למי שמאנה אותו (שם הל' י"ב). ודין זה מופלא מאד, ולומד רבינו הרדב"ז (ח"כ ס"ו סוף ט) דבר גדול מדין זה, וזו לשונו: "משום גדולת וקדושת ארץ ישראל עשה אותה הכתוב כעיר מקלט לענין זה כדי שכל העולם יתאוו לשבת בה וישתוקקו אליה ויכספו לישב בצילה". ואתה דע לך.

ת"ם ולא נשלם מה שרצינו להעיר בענין זה, ובמאמר הבא אי"ה ניתנה ראש לדון האם שלטון יהודי לפני ביאת משיח אסור הוא או לא.

אפילו, שהרי כך היה צריך לכתוב - "ובזמן גלות יתחייב כל יחיד", וזה פשוט וברור. ובכלל, כל הקורא את לשון הרמב"ן מתחילתו לסופו וכן את לשונו בפירוש התורה רואה שהיא מצוה לכל ישראל ללא חילוק.

ומה שכתב "יתחייב כל יחיד ממנו" בא להעצים ענין המצוה, ולא לומר שהיא מצוה הנוהגת ביחיד בלבד ולא על ציבור, ועל דרך שכתב החזו"ן איש (פניניו ס"ג כ"ד ס"ק ב) וז"ל:

"שני לאוין יש בתורה בנתינת מקום לעכו"ם בארץ, לא ישבו בארץ פן יחטאו אותך, ולא תחנם... ודין איסור ישיבה הוא שנתחייבנו לגרשו מארצנו והוא חיוב על כל אחד ואחד מישראל.

ונקודה לסיום. ידוע הדבר ומפורסם הענין בתלמוד במקומות רבים, שרבותינו קבעו הלכות רבות מצד ישוב ארץ ישראל וזרוו מאד על העליה, ולא חילקו בין רב למעט. ולא אאריך במראי מקומות, שכבר כתבנו בזה מאמר בפ"ע בעבר, אך אנקוט דוגמא אחת שכתבתי שם: **"ואתה פה עמוד עמדי וצייר בדעתך תלמיד חכם הדור במראהו ופניו מאירות, אשר**

* אין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים. עבדים ונשים משום עבירה ועבדים וקטנים משום פריצותא, ופרש"י משכב זכור (פסחים ס"א).

ונל בית ישראל יבנו את השרפה אשר שרף ה'

יחד עם כל בית ישראל, מבכה אגודת 'קדושת ציון' את הסתלקותו מעמנו של ענק התורה והיראה, הפשט והסוד, דקדוק ההלכה ודקדוק לשון הקודש, אוהב ישראל, אוהב ארץ-ישראל, בורח מן הכבוד ושונא המחלוקת, איש האשכולות האמתית

הגאון הצדיק רבי שריה דבליצקי זצ"ל

עם הסתלקותו מעמנו אבדנו אוצר כלי חמדה, משרידי דור דעה אשר סלל נתיבות בעבודת הבורא בהשקפה נכונה תוך הודאה לה' על הנסים שעשה עמנו לצד קנאות אמת בנגד מגמות החרם של מרשיעי ברית מי יתן לנו תמורתו!

מערכת "קדושת ציון"

קיום לדמותו של הגר"ש דבליצקי ויחסו החם לארץ-ישראל ולשיבת ישראל אליה בימינו ניתן למצוא בעלון 'נחלת ה' גליון 56 - אלול תשע"ח.

דעת החתם סופר על ארץ ישראל בתקופתנו [א]

הרב חיים פרידמן

[מאמר כ']

א. שכל הנסיעה לארץ ישראל – הוא בכדי שיוכל לעבוד את ה' בא"י יותר מחו"ל.

ב. שבחו"ל בודאי יוכל לעשות מצוות נאמנים רבים ונכבדים.

המצוה לגור באר"י – מפני קדושת עצמותה, ולא רק בגלל שמקיימים בה מצוות

ומעתה נבוא נראה את דעתו של החתם סופר על טענות אלו:

כנגד הטענה הא': "שכל הנסיעה לארץ ישראל – הוא בכדי שיוכל לעבוד את ה' בא"י יותר מחו"ל" – הרי שהחתם סופר חולק עליה להדיא, וכך הוא כותב (ש"ת חסם סופר יו"ד סימן ל"ד):

[כתובות (ק, ג):] הכל מעלין לארץ ישראל, הכל מעלין לירושלים]... **לא משום מצות התלויים בא"י וירושלים כופים, אלא משום קדושת עצמה, וכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה,**

רחמנא ליצלן.

וכיון שכל עצמו הוא משום עוצם קדושתה, אין ליכנס כלל בפלפול אי קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא, ובפלפול רמב"ם וראב"ד בקדושת המקדש בזה"ז... **שירושלים הוא שער**

אחד מקוראי הגליון הפנה אלי את השאלה הבאה: אילו החתם סופר היה חי בימינו, האם הוא אכן היה סובר כמו הדעה שאתם מייצגים, הרואה באופן חיובי את בנין הארץ בימינו וההכנות לגאולה, או שמא שיטתו הייתה הפוכה בדיוק, והוא היה סובר כמו השיטה אותה מייצגים חסידי סאטמר, ולפיה כל מה שקורה בימינו הכל מעשה שטן, ועלינו מטל למשוך ידינו מכל מה שנעשה ולברוח ח"ו מארץ הקודש לטומאת ארץ העמים?

והשבת,י, שבנדון דידן לא צריך לחפש "מה הוא היה **אומר**" – אלא לראות "מה הוא **אמר**", משום שישנן השוואות ברורות ומוכחות בעליל בין דברי החתם סופר לבין דברי זקנו של היואל משה – שעל שמו קרוי הספר.

שהנה ביואל משה' (עמוד ע"ט) הביא מזקנו בעמח"ס "ישמח משה", שהסביר במכתב מדוע אינו נוסע לדור לארץ ישראל? וכך הוא כותב:

"וברור אצלי כשמשם שאם אסע יצא שכרי בהפסדי, שאשליך מצוות נאמנים רבים ונכבדים

בודאי, מספק אולי אוכל לעבוד את ה' שם יותר מאן, ואין ספק מוציא מידי וודאי וכו'...". ובהמשך מביא בשם מהר"י מלובלין, שלא רצה להפסיד מצות הכנסת אורחים בשביל נסיעה לא"י.

הבה נפרוט את הטענות הכתובות כאן:

כי ענינה אינו אלא רק מפני שמירת בני ישראל המצוות בה, לא שתהיה שמירת המצוות בתוכה נמשכת למעלתה. וזה טעות בידם. אבל דע, כי שלמות ארץ ישראל הוא בעצמותה ממש, כי היא היתה הנקודה הראשונה בבריאה... וכעניין אבן השתייה.

וכן ביאר החבר (רבי יהודה הלוי) לכוזר (מאמני בני סטיון כג) משלמות הארץ, עד שנשתוקקו אליה האבות בעת היותה מלאה גלולים, וזו הוראה רבה כי שלמותה בעצמותה... והארץ קדושתה בעצמותה, איננה כשאר הארצות, אבל דבר אלוקי יש בה".

וכן תלמידו של רבי שלמה אלקבץ זיע"א, הלא הוא הג"ר שמואל יפה אשכנזי בעל ה"יפה תואר" על המדרש רבה, כתב בספרו "יפה מראה" על אגדות ירושלמי (ברכות פ"א סימן כ"ח, דף פ"ג מדפי יפ"ס מרא"ב):

"כתב בעל עין יעקב ... שהתכלית בנתינת הארץ לישראל, היה כדי לשמור התורה והמצוות, והוא אומר בעבור ישמרו חקיו... ע"כ תורף דבריו.

ולא ערבו לי דבריו... אבל הארץ ניתנה לישראל בשכר שמירתה... והוא מ"שה בעבור ישמרו חקיו, פירוש בשכר שמירת חוקיו. ובהדיא איתא במכילתא פ' המן [א.ה. הובא בקידושין מ ב], שה' מקדים השכר למצוות, והביאו ראיה מהאי קרא שה' מקדים לתת להם ארצות גויים בשכר המצוות שיקיימו אח"כ".

הדר בחו"ל - נחשב שאינו מקיים שום מצוה

וכנגד הטענה הב'; שבחו"ל בודאי יוכל לעשות מצוות נאמנים רבים ונכבדים - גם על זה

השמים מימות עולם אפי' כשהי' היבوسی יושב ירושלים והכנעני והפריזי אז בארץ, ולא וזה ולא תזון שכינה מכותל מערבי אפילו בחורבנה.

...היוצא מדברינו דעכ"פ לכ"ע קדושת שניהם [ארץ ישראל וירושלים] קדושת עולמים, מימות עולם עד סוף כל ימות עולם, לא נשתנה ולא ישתנה, אלא שקדושת ירושלים חמורה מקדושת שאר א"י.

וגם הרמב"ם דלא מנה למצות עשה ישיבת א"י כמו שחשב הרמב"ן במניין המצוות, מ"מ מודה ביתר שאת בקדושה בזמן הזה, ומפני כן כתב במ"ע קנ"ג ומייתי ליה המפרש ספ"ה מהלכות קידוש החודש, וז"ל: 'ונאמר אם ח"ו יאבדו בני ישראל מא"י ית"ש על זה לפי שהבטיחנו בתורה שלא תכלה אומה זו בכלל' ... נראה מדבריו כי לא נפחתה קדושתה ולא תלי' כלל בקיום מצות אלא הארץ עצמה קדושה".

עד כאן לשונו הזהב של מרן החתם סופר. ואגב דבריו למדנו על התנגדות מפורשת לשיטת סאטמר וכיו"ב, שחלקם טוענים שאם הממשלה היא חילונית - זה מפקיע מקדושת הארץ, וכאן החתם סופר פורך טענה זו להדיא, שהרי גם כשהכנעני והפריזי היו בראש הממשלה בארץ ישראל - זה לא הפקיע את קדושתה, אע"פ שהיו גם גויים, וגם חילוניים ועובדי עבודה זרה.

וממשיך החתם סופר ואומר בדעת תורתו וברוח קדשו, שלעולם לא תהיה כזו מציאות שארץ ישראל תופחת מקדושתה.

והחתם סופר הלך בזה כדרכו של מוה"ר המקובל האלקי רבי שלמה אלקבץ (בעל ה"לכה דודי") בספרו "ברית הלוי" (דף מ"ח ב):

"היסוד השלישי - רבים חשבו כי מעלת ארץ ישראל הלא היא בהיות עם בני ישראל בתוכה, ושתעדר מעלתה בהעדרם. ונמשך זה להם למה שחשבו

ועוד כתב החתם סופר (דרכות חת"ס, עמוד ע"ט עור ג):

"כי טוב יום בחצריך מאלף בחרתי
הסתופף בבית אהי מדור באהלי רשע
(תהלים פד, י). י"ל כך, **הנה אחז"ל** (פנות ד, ח)
יפה שעה אחת בתשובה ומעו"ט בעוה"ז
מכל חיי העוה"ב, אמנם כן נ"ל היינו בארץ
הקדושה, אבל לא על אדמה טמאה. ורב
אמר מסתפינא מהאי קרא
ואכלה אתכם ארץ
אויביכם (מכות כ"ד, ב),
ושאור שבעיסה ושיעבוד
מלכיות בהצטרפם - לא
יכון לעבוד ה', ע"כ לא די
כי אז טוב קורת רוח של
עוה"ב, אלא **אפי' רק**
לעמוד שם כשומר הפתח נמי טוב מחיי
העוה"ז.

"דבחו"ל אינו מקיים שום
מצוה, דכל הדר בחו"ל כמי
שאינו לו אלוה, אפילו
קריאת שמע שקורא בחו"ל
אינו כקורא בא"י (חת"ס).

והנה ידוע כי העוה"ז נקרא פרוזודור
וחצר, והעוה"ב טרקלין ובית. והיינו דאמר
'כי טוב יום בחצריך מאלף', אעפ"י שטוב
יום בעוה"ז הנקרא חצריך - יותר טוב
מאלף ימים בטרקלין, מ"מ בחרתי יותר
הסתופף לעמוד אצל הסף והמזוזה -
בבית אהי שהוא העוה"ב הנקרא בית
וטרקלין, יותר טוב לי לעמוד שם אצל
הדלת בלי שום קורת רוח, מאשר אדור
באהלי רשע בחו"ל בתערובות אומות
העולם בעוה"ה."

ומעתה בואו חשבון - הנה לפי דברי החתם
סופר סולם הערכים עומד כך:

המדרגה התחתונה - אדם שהוא עמוס
בתורה ומעש"ט בחו"ל.

המדרגה הבינונית - אדם שאינו מקיים
מעשים טובים, כי הוא כבר נמצא בעולם הבא.

המדרגה העליונה - אדם שמקיים מעשים
טובים בארץ ישראל.

חולק החתם סופר להדיא, **כי גם אם בחו"ל יעשה**
מצוות כרימון, ובארץ ישראל יעשה רק מצוה
אחת, זה כבר נחשב שבארץ ישראל הוא קיים
יותר מצוות מבחו"ל.

דהנה תנן בגיטין דף מג, ב: "המוכר עבדו
לעובדי כוכבים, או לחוצה לארץ - יצא בן חורין",
משום שקנסו את הארון על מעשיו, שגרם לעבדו
להיות אצל עכו"ם שלא יניחנו לקיים המצוות,
ולכן הפקיעו ממנו את הבעלות על עבדו.

והגמ' מסתפקת שם (דף מד, ב)
במוכר עבדו לעכו"ם חוץ משבת
וי"ט, האם יצא לחרות, או מכיון
שהשאר לו את האפשרות לשמור
שבת - לא קנסו אותו, אע"פ ששאר
מצוות לא יוכל לקיים.

וע"ז זה הקשה החתם סופר,
שהרי במוכר עבדו לחו"ל - אע"פ
שמקיים כל התורה חוץ ממצוה ישוב א"י בלבד
- קי"ל דיצא לחירות - **משום שהפקיע ממנו**
מצוה אחת - יישוב ארץ ישראל, וא"כ כ"ש
במוכר עבדו לעכו"ם שהפקיעו מרוב המצוות -
צריך להיות הדין שייצא לחירות?

ותירץ החת"ס (חידושי חת"ס געטן מ"ד ע"ב):

"וי"ל דהתם אינו מקיים שום
מצוה, דכל הדר בחו"ל כמי שאין לו
אלוה, אפילו קריאת שמע שקורא
בחו"ל אינו כקורא בא"י, כי גרשוהו
מהסתפח בנחלת ד".

[עיין רמב"ן (ויקרא יח כב): "כי עיקר כל
המצות (= גם אלו שהם חובת הגוף כתפילין
ומזוזות. עיי"ש) - ליושבים בארץ ה"ל. וכ"כ
הרשב"א (תשובת קל"ד). ובספר "בנה המקדש"
להגר"ש ברעוודא זצ"ל (ש"מ מג) הוכיח יסוד זה
משני מקומות בזה"ק - עיי"ש].

א"כ, מאחר שהחתם סופר אומר שבחו"ל
אינו מקיים שום מצוה - הרי בזה הוא אומר
במפורש, שהוא חולק על הטענה האמורה -
"שבחו"ל הוא מקיים מצוות נאמנים רבים
ונכבדים יותר מבארץ ישראל".

ואפילו אם ירבה מצוות בחו"ל עד דרגה של 'שמים', אינן מגיעות לדרגת המצוות שמקיימים בארץ ישראל אפילו בדרגה של 'ארץ', וכמש"כ החתם סופר (דקשות ח"ג עמ' 3):

"בהגיעו [משה רבינו] לגבול ארץ ישראל, ואחז"ל (כתובות ט"ה, ה) חד מינייהו [אחד מבני ארץ ישראל] כתרי מינן [כשנים מבני בבל] וחד מינן כדאזיל להתם כתרי מינייהו, ע"כ הרגיש אור נפלא וקדושה עצומה מה שלא הרגיש אפי' בשמים, כי קרקע א"י קדושה עצומה יותר משמים של חו"ל"^[*].

ובדרך זו הלך הגאון ר' יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל, תלמידו של הגאון רבי אברהם שאג זצוק"ל, תלמידו של החתם סופר זיע"א, וכפי שהובא בספר האישי על החומה (ח"ג עמ' 157) בשמו:

"עדיף להיות בעל מלאכה באר"י - מאשר להיות רב בחו"ל"^[**].

(המשך יבוא אי"ה).

הרב חיים פרידמן שיחי'

מצאנצאיי החתם סופר זיע"א

ואומר החתם סופר, שאפילו אדם שממלא שעותיו בתשובה ומעשים טובים – בכל זאת יותר טוב לו לצאת מחו"ל אל העולם הבא, אע"פ שבעוה"ב כבר אינו מקיים מעשים טובים. ולא עוד, אלא שמוטב לו לצאת אל המדרגה היותר נמוכה שבעולם הבא – "אפילו רק לעמוד שם כשומר הפתח, בלי שום קורת רוח, מאשר אדור באהלי רשע בחו"ל בתערובות אומות העולם בעו"ה, כי שאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות בהצטרפם – לא יכון לעבוד ה'".

א"כ, קל וחומר בן בנו של קל וחומר, שיותר טוב לצאת מחו"ל אל ארץ ישראל שבעולם הזה, ששעה אחת של תשובה ומעשים טובים בארץ ישראל יותר חשובה מכל חיי העולם הבא.

יוצא אם כן למסקנה, שלפי החתם סופר אין כאן מצב של 'אין ספק מוציא מידי ודאי', אלא יש כאן שני 'ודאי' לטובת המגורים בארץ ישראל:

א. מצד עצם קדושת ארץ ישראל – גם בלא שמקיימים בה מצוות (וכנ"ל בשו"ת חתם סופר יו"ד סימן רל"ד).

ב. מצד שרק המצוות של ארץ ישראל חשובות, בעוד המצוות שעושים בחו"ל אינן חשובות כמעט כלום (וכנ"ל בחידושי החתם סופר גיעין מד ה).

* וע"ע בחת"ס עה"ת (צרכניות עמוד רל"ה): "וידוע כי בארץ ישראל אנו מוסיפים כח בפמליא של מעלה, ע"ד נורא א-להים ממקדשיך (תהלים ס"ה לו). בתחלה נעשה הוא יתברך נורא ע"י מקדש שלנו, ואח"כ הוא נותן עוז ותעצומות לעם. וא"כ הוא נותן להם משל עצמם ואינו שוכר מצותם כלל... אך כשאין עושיין רצונו של מקום, אעפ"י שהמה צדיקים גמורים, רק שאינו נעשה ע"ד רצונו של מקום, כ"א לרעות את עצמם – אזי אוכלים פרי שזכרם..

ובגולה בעו"ה שהם נתונים תחת השר ולא תחת כסא ה', אזי בעו"ה כל עמל התורה הוא רק להמציא טרף ולא להוסיף כח למעלה".

** וכפי שתמיד אנו מודגשים, אין הכוונה חלילה שמוותר לעבור אפילו על עבירה קלה מדרבנן עבור ארץ ישראל [חוץ ממה שנתפרש בגמרא (כתובות ק"ו, ג; גיטין ה, ג; ב"ק פ, ג)] אלא הכוונה למעט בתורה ומעשים טובים באופן שאינו עבירה [וכפי הדוגמאות הנ"ל כהכנסת אורחים, או לא להגיע לדרגת 'רב', וכל כיו"ב] עבור ארץ ישראל, ובסוף ה' ישלים לו הכל.

וע"ע בגליון כ"ו, חשון תשע"ח (עמוד י"ד) במאמרי 'מגמת תלמידי הגר"א בעלייתם לאר"י'.

להציב את הרף! הרב יהודה אפשטיין

כריתת אמנה להצלת העם היהודי

"ובכ"ף זאת אנחנו כרתים אמנה וכתבים ועל החתום שרינו לוינו כהנינו" (נחמ"ב י ח).

ונהגה בימי הזהרה של עם ישראל – הבדלות זו הלכה ונפרמה, וכל עצם קיומו של העם היה נתון בסכנה. יותר מכל איום בטחוני, היה זה האיום הרוחני אשר הדיד שינה מעיניו של עזרא. בשלב זה כינס את העם וכרת אמנה, כרת

ברית עם כל האנשים שראו עצמם כחלק מהעם ורצו להשאר בתוכו. לא הייתה זו ברית עם אנשים רמי מעלה, עם תלמידי חכמים ואנשי מעשה. היו שם אנשים שאך בקושי הסכימו להוציא את נשיהם הנכריות. אך מי שראה עצמו חלק מן הכלל, נכנס בכרית, וזכה לו ולזרעו לדורות עולם. היו כאלו, מן הסתם, שלא רצו להיות חלק. הם נכרתו ולא נשאר להם זכר.

האירועים האחרונים שהיינו עדים להם – מצעד התועבה וכל התעמולה המתועבת שסביבו, הרמת הראש של המחנה האנטי-יהודי כנגד עצם המושג של לאום יהודי [ולא ישש תוכן כלשהו בחוק הלאום, אבל היא הנותנת, שאף עצם ההצהרה בדבר קיומו של לאום יהודי הזכאי למדינה משלו – מגלה את פרוצופם המכוער של שונאי התורה] והכרסום המתמשך של בג"ץ וגרורותיו בכל הקדוש והיקר – כל אלו העמידו אותנו מול מציאות,

הדומה להפליא לזו שחיו בה עולי הגולה בזמן בית שני. מדובר באותה התפוררות ערכים, אשר הביאה רבים לרצות להיות כעמי הארצות ולנטוש לחלוטין את היהדות. מדובר באותה השפעה זרה על שכבות רבות בקרב העם, ובאותה סכנה לקיום

שבעים שנות גלות עשו את שלהו. הסברה הפשוטה שרווחה בקרב העם הייתה, שעם ישראל שייך לעבר. עוד לא קם עם אשר הוגלה מארצו ושב אליה לבנונו מחדש את זהותו. היה זה יחזקאל הנביא, אשר בא להפריך סברה זו

ההבדלות מהגויים, אשר הושרשה בתורה ונהגה בימי הזהרה של עם ישראל – הבדלות זו הלכה ונפרמה, וכל עצם קיומו של העם היה נתון בסכנה. יותר מכל איום בטחוני, היה זה האיום הרוחני אשר הדיד שינה מעיניו של עזרא. בשלב זה כינס את העם וכרת אמנה, כרת ברית עם כל האנשים שראו עצמם כחלק מהעם ורצו להשאר בתוכו.

הימים ימי שיבת ציון, וגלי העליה היו רחוקים מלהשביע רצון. כדברי רבותינו, נותרה בכל "כסולת נקיה" (קידושין ע"ב). לארץ-ישראל עלו האנשים הפשוטים, ולעיתים הפחות מיוחסים. בעיית הנשים הנכריות הייתה בעיה לאומית, שמירת השבת נתרופפה, וממילא הייתה הזהות הלאומית של עם ישראל בסכנה. "ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם" (נחמ"ב יג כד) – תאור זה הלם היטב את מצב הדור. שבעים שנות גלות עשו את שלהן. הסברה הפשוטה שרווחה בקרב העם הייתה, שעם ישראל שייך לעבר. עוד לא קם עם אשר הוגלה מארצו ושב אליה לכונן מחדש את זהותו. היה זה יחזקאל הנביא, אשר בא להפריך סברה זו – "והעלה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן" (יחזקאל כ

ב). אולם העם הפשוט המשיך לומר את הדברים, וגם כשעלו לארץ, נתערבו בגויי הארצות. אפילו כאשר נתעוררו לבנין המקדש, נצרכו ראשי העם למאמץ אדיר על-מנת למנוע מצרי יהודה ליטול חלק בבנין (נחמ"ב ז ט"ז). ההבדלות מהגויים, אשר הושרשה בתורה

בחרדיות, מחובתנו להבין, כי לא יתכן לזהות את אותה חרדיות עם זהות יהודית כללית. אין פרוש הדבר שעלינו 'להגמיש' את ההגדרות של החברה החרדית. להפך. החרדיות היא תופעה נהדרת, ואנו גאים בה, רוצים בקיומה ואיננו מוכנים להתפשר על הגדרתה. אבל! יש כאן 'אבל' אחד גדול. אותה חרדיות,

כפי שאנו מכירים אותה כיום, היא הגדרה קהילתית, אך איננה הגדרה לאומית. וחייבת להיות גם הגדרה לאומית, לפני כל הגדרה קהילתית. ומחובתנו להתוות את אותו קו שהתווה עזרא בשעתו - מהי אותה אמונה מחייבת, שמי שמקבל אותה נשאר בכלל האומה, ומי שדוחה אותה - נשאר בחוץ?! מהם אותם יסודות שלא ניתן להתפשר עליהם, ואשר מגדירות את האומה?

כי זאת יש לדעת - אחד הפשעים הגדולים של התנועה הציונית היה שהם נטלו לעצמם את הזכות להגדיר את הלאום היהודי. והם הגדירו אותו באופן שהם הבינו את מהות העם, כאשר תורת ה' הופכת לדידם לעניינו של הפרט. אדם יכול להיות מדקדק במצוות או פורק עול גמור - זה לא נוגע להגדרתו הלאומית לפי ראשי הציונות. הנאמנות למדינה, השרות בצבא - אלו וכיוצא בהם נעשו לפרמטרים הקובעים, בהם נמדדת נאמנותו הלאומית של האדם. עלינו מוטלת המשימה ליטול בחזרה את הגזלה שביד הציונים ולהגדיר את עם ישראל כפי שהוא באמת. אז ידעו כולם, כי מחלל שבת אינו רק חוטא בתחום הדת, אלא הוא בוגד באומה! זוהי דוגמא אחת מני רבות, לאופן החשיבה שמחובתנו להנחיל לציבור.

הרב אורי זוהר נחשב לסמל, בהיותו אולי המפורסם ביותר מבין בעלי התשובה בדורנו. מי

האומה, הנובעת מעצם קיומם של אותם גורמים הרסניים בקרבנו, המכלים כל חלקה טובה. וככל שהדברים מקבילים, כך מזדקרת לעיניים דמותו של עזרא הסופר והאמונה שהוא כרת באותו הזמן, אמונה שהצילה את האומה ממדרון חלקלק שאחריתו מי ישרונה.

בנקודה זו אנו מגיעים

לתפקידנו כיום! קהל יראי ה' חייב לקחת אחריות על כלל ישראל ולהציג בפניו את שתי הברירות האפשריות היחידות שעל הפרק. כאלהיה בשעתו, עלינו לומר בקול צלול לעם שבשרות - "עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים!" (מלכים ב' י"ב כ"א). בשעה שהעולם המערבי מתגלה במלוא כיעורו, כאשר אפילו יסודות הקיום האנושי עומדים בסימן שאלה, כאשר כל ערך יהודי מוכתם על-ידי שונאי התורה כ'גזענות' - חייבים אותם אנשים להבין, כי לא נותר בידם ברה, והם חייבים לבחור. ישנה דרך המובילה לאובדן כל זהות יהודית, ויש דרך אחרת - דרך החיים.

מהי אותה דרך חיים? האם

על-מנת להשאיר בכלל ישראל חייבים להצטרף לציבור החרדי? ללכת עם כובע וחליפה? ושמא

תספיק כיפה סרוגה? האם חייב אדם לנטוש את משלח ידו ולהיות אברך כולל? האם לא יתכן שאדם העובד לפרנסתו ישאר בכלל ישראל? האם כל מי שמעוניין לשמר את זהותו היהודית חייב לקבל על עצמו את כל הקודים של החברה החרדית, ולא - ימצא את עצמו מחוץ למחנה?

ברור לכל מי שעניו בראשו, כי לא יתכן

להשיב על השאלות הללו בחיוב. התורה נתנה לאומה, לא ליחידים וגם לא לקהילה מסוימת, מוצלחת ככל שתהיה. ועם כל המעלות שישנן

לכל דבר. האמנה הזו תציב בפני היהודי הפשוט בררה, שהיא למעשה חבל ההצלה שלו. הוא יבין, כי אם אין רצונו ליפול טרף למלתעותיהם של המתיוונים, אם רצונו שילדי יקימו משפחות נורמטיביות ויחושו קשר ליהדות – עליו להצטרף לכריתת הברית. ולשם כך עלינו מצד אחד להדגיש את אותם דברים הכרחיים, שבלעדיהם אין כל צורה של יהדות, ואילו את הפרטים הפחות שורשיים, עם כל חשיבותם – להשאיר עבור מי שרוצה להכלל בציבור החרדי, שאינו אלא חלק – אף כי חלק חשוב ומוביל – בכלל ישראל.

ארגוני התשובה עושים במשך עשרות השנים האחרונות עבודה נפלאה, אולם כעת נדרש שינוי תפיסתי. עד כה התמקדנו בלהעביר אנשים מהציבור החילוני אל הציבור החרדי. מצד אחד נחלנו הצלחה גדולה, אולם בשורה התחתונה נראה, כי עדיין ידם של מרשיעי ברית על העליונה. מבחינה סטטיסטית, ריבוי הילודה החרדי והכמות הגדולה של בעלי התשובה לעומת אחוזי הנשירה הפחות גבוהים – נתונים אלו אמורים היו להוביל למהפך דרמטי לטובת הציבור החרדי. במציאות, זה לא קרה, ומחקר מקצועי ומעניין שראיתי בענין מגלה את הסיבה לכך. המחקר מעיד על כך, שעל-אף קיומן של התופעות האמורות – של ריבוי ילודה בקרב הציבור החרדי וריבוי בעלי תשובה לעומת נושרים – מכל מקום הרוב החילוני נשמר, מכיון שאצל כלל הציבור ישנה מגמה ברורה של החלשת שמירת המצוות. לא מדובר על מהפכים דרמטיים, אלא על תהליך כללי של קרירות שמנשבת בכל השכבות.

שהחזיר אותו בתשובה בתחילת דרכו היה מור"ה הגאון הצדיק רבי יצחק שלמה זילברמן זצוק"ל. באזכרה שהתקיימה לזכרו, סיפר הרב אורי זוהר על לבטיו בתחילת דרכו. הוא עמד אל מול האמת שהתגלתה לו, כאשר מציאות חייו רחוקה ממנה כרחוק מזרח ממערב. בשלב זה התקשר לגר"ש

זילברמן ושאלתו בפיו – "האם זה הכל או לא כלום, האם אני חייב להיראות כמוך ולהיות כמוך, או שאולי יש מינימום כלשהו, כדי שאשב לא בשורה הראשונה בגן-עדן, אלא בשורה האחרונה? אני מוכן להסתפק בזה...". הגר"ש זילברמן שמע את השאלה ולא השיב מיד. הוא ביקש כמה שעות, צלצול נוסף כעבור כמה שעות, ועדיין הרב זילברמן מתלבט. רק למחרת השיב לו – "אכן, יש מינימום". הוא הלך ופרט לו כמה הוא חייב כדי לזכות להיות 'בשורה האחרונה' כלשונו, ומה עדיין אינו חייב, עד שירצה להתקדם לשורות הקדמיות. כידוע, הרב אורי זוהר הוא כיום יהודי ירא שמים בתכלית, המדקדק בקלה כבחמורה, ואף מזכה את הרבים. באותה אזכרה הוא קרא על הרב זילברמן את הפסוק "אשרי משכיל אל דל" (תהלים ט"ז ב) – הוא השכיל להבין את מצבו של מי שהיה דל במצוות ולהורות לו את הדרך, ממנה כבר המשיך הלאה והעפיל לפסגות.

המשל הטוב ביותר הוא משל שמתקיים במציאות. אורי זוהר של אותם ימים הוא משל לעם ישראל כיום. עם ישראל נמצא במצב של 'דל', ועלינו להשכיל להורות לו את הדרך לשמר את יהדותו – להציב את הרף, שממנו אין לרדת. עלינו לכוונת מחדש אמנה, אותה יתוו גדולי התורה מתוך הסתכלות לאומית ומתוך מגמה לכונן כאן מדינה יהודית

אחד הפשעים הגדולים של התנועה הציונית היה שהם נטלו לעצמם את הזכות להגדיר את האומה היהודי. והם הגדירו אותו באופן שהם הבינו את מהות העם, כאשר תורת ה' הופכת לדיים לענייני של הפרט. אדם יכול להיות מודקדק במצוות או פורק עול גמור – זה לא נוגע להגדרתו האומית לפי ראשי הציונות.

עלינו מוטלת המשימה ליטול בחזרה את הגולה שביד הציונים ולהגדיר את עם ישראל כפי שהוא באמת. אז ידעו כולם, כי מחלל שבת אינו רק חוטא בתחום הדת, אלא הוא בוגד באומה!

עם ישראל נמצא במצב של 'דל', ועלינו להשכיל להורות לו את הדרך לשמר את יהדותו – להציב את הרף, שממנו אין לרדת. עלינו לכוונת מחדש אמנה, אותה יתוו גדולי התורה

הישראלי והוביל את החברה לעברי פי פחת! כל זאת, משום שלא השכלנו להביץ את חשיבותה של צורת החשיבה הלאומית, כפי שהביץ עזרא בשעתו. אנחנו לא הצבנו את הרף לקיום היהודי הלאומי, היינו עסוקים בהגדרת החרדיות ובנסיין לעשות לה נפשות, שהוא דבר חשוב וראוי לכשעצמו, אולם הזנחנו את העיקר - המלחמה על ליבו של היהודי הפשוט, מתוך מטרה לחבר אותו לאומה היודעת את ה'.

הגיע הזמן לחשוב מחדש ולתקן את מה שטעון תיקון. הגיע הזמן לכוונן מדינה יהודית באמת, ולשם כך עלינו להגדיר שוב את האומה, כפי שעשה עזרא בשעתו. אחרת, ימשיכו פורקי העול לשלוט במשאבים הלאומיים של האומה, ובעוד שאנחנו נצליח אולי להרויח כמה בעלי תשובה, הם יקבעו את סדר היום ויוליכו את העם לאבדון. עדיין לא

מאוחר, וצו השעה הוא שינוי תפיסתי מחשיבה קהילתית לחשיבה לאומית יהודית שורשית. מחובתנו להציב את הרף, להגדיר את אותו מינימום שנדרש מכל אחד על-מנת להשתייך לאומה, ולחדש את ברית האהבה עם מלכנו בוראנו.

לאור מה שנכתב לעיל, הסיבה לכך מובנת. במשך עשרות השנים האחרונות, עסקנו כל העת במלחמת הקהילות - בהפיכת חילונים לחרדים ומניעת הפיכתם של חרדים לחילונים. הציבור החילוני פחות עסק באותה מלחמה, ועל-פניו היה נראה שידינו על העליונה. לעומת ריבוי ארגוני התשובה, בקושי היה בציבור החילוני מי שהקים ארגוני חזרה בשאלה וכיוצא בכך. אולם האמת היא, שהם לא עסקו בכך, משום שהשכילו להביץ, כי מלחמת הקהילות אינה חזות הכל. מתוך הבנה ממלכתית נכונה, שכה חסרה הייתה לנו, הם פשוט השתלטו על כל המשאבים של החברה הישראלית, וכך הצליחו להסיט את כלל האוכלוסיה לכיוון שלהם. הם היו מוכנים שיהיו קצת יותר חרדים, כי ממילא הם מוליכים את כל הרוח לכיוון שלהם, גם בקרב הציבור החרדי.

הם היו מוכנים להקריב אחוז מסוים של בעלי תשובה, בכדי שכלל האוכלוסיה החילונית תאבד כל קשר עם הזהות היהודית. ובשעה שהציבור החרדי טפח לעצמו על השכם בשל הצלחותיו להחזיר בתשובה כמות מסוימת של חילונים, השתלט השמאל האנרכיסטי על כל השיח

בשעה שהציבור החרדי טפח לעצמו על השכם בשל הצלחותיו להחזיר בתשובה כמות מסוימת של חילונים, השתלט השמאל האנרכיסטי על כל השיח הישראלי והוביל את החברה לעברי פי פחת! כל זאת, משום שלא השכלנו להביץ את חשיבותה של צורת החשיבה הלאומית, כפי שהביץ עזרא בשעתו. אנחנו לא הצבנו את הרף לקיום היהודי הלאומי.

תורמים ומשתתפים!

קוראים יקרים, ככל שחולף הזמן ומתרבים הקוראים, וככל שעולה וגוברת הירישה לפעילות נוספת בהיות אנודת 'קדושת ציון' הגוף היחיד כיום שמייצג את דרישת ציון על טהרת הקודש בזירה הציבורית. כך הולך ונעשה כבד המשא המוטל על העוסקים במלאכה העול הכספי גם הוא עולה בהתאם. ולשם כך אנו פונים אליכם הקוראים הנאמנים אשר מכירים בערכה של מלאכת הקודש.

[3] באמצעות כרטיס אשראי באמצעות פניה לכתובת הדוא"ל QDUSHAT.ZION@GMAIL.COM	[2] באמצעות כרטיס אשראי דרך 'קהילות' או 'נדרים פלוס'	[1] באמצעות העברה בנקאית לחשבון הבא עמותת קדושת ציון בנק: 20 (מזרחי) סניף: 459 (העיר העתיקה) חשבון: 109491

כבדי לבסס את פעילות האגודה ובעיקר את הוצאת העלון באופן יציב, אנו זקוקים בעיקר להוראות קבע, אשר מאפשרות תכנון לטווח ארוך. המעוניין לתרום הוראת קבע יוכל לעשות זאת באמצעות כרטיס אשראי באחת הדרכים האמורות או באמצעות פניה לכתובת הדוא"ל הנ"ל לשם קבלת פרטים לצורך חתימה על הוראת קבע בנקאית או מתן צ'ק פטור ממס.

תולדות העליות לארץ ישראל

הרב יעקב גליס

[חלק ה']

בשנת ה"א י"ט בערך. (בשנת י"ח חתם עדיין על גט בפאריס). את ישיבתו הגדולה קבע בעכו והיא נודעה בשם "מדרש הגדול בפאריס".

רבי יחיאל המשיך להרביץ ולהפיץ תורה לכל העולם מבית מדרשו החדש, הוא חיבר תוספות על התלמוד, שהובאו אצל כמה מן הראשונים ומוזכר פעמים מספר בתוספות שלנו. גם פוסקים אחרים מביאים פסקים רבים משמו. ביחוד רבי אהרן הכהן מלוניל בספרו 'אורחות חיים' והוא קורא לו "מורי" או "החסיד". כן נשתמרו שרידי תורתו בספרי תלמידיו ותלמידי תלמידיו, תשובות רבות שלח לרבי יצחק בעל אור זרוע ולרבי נתנאל מקינן ולרבי חזקיה ממגדבורג, חידושיו על התורה מפוזרים בספרי בעלי התוספות על התורה.

רבי יחיאל עמד בראש הישיבה עד יומו האחרון בשנת ה"א כ"א, ונטמן לרגלי הר הכרמל בסביבות חיפה. שנים מספר לאחר מכן אנו מוצאים אחד מתלמידיו אוסף תרומות באירופה לטובת בית המדרש בעכו.

כאמור היה הרמב"ן מיסד ומחדש הישוב היהודי בירושלם, ומאז כמעט לא פסקה העליה לארץ ישראל. כששים שנה לאחר פטירתו עלה לא"י רבי יצחק ב"ר יוסף חילו מארגוניה שבספרד. הוא השתקע בירושלם וממנה הריץ מכתבים לידידיו בעיר מולדתו כדי לשדל אותם לעלות אחריו.

על הישוב היהודי בירושלם הוא מספר באחד ממכתביו:

"קהלת ישראל בירושלם, ה' יחוננה, גדולה. בה נתקבצו ראשי בתי האבות של כל חלקי תבל, ביחוד מצרפת. ראשי הקהל וטובי רבניו הם

הישיבה בעכו

[הפרקים הקודמים עסקו בעליית הרמב"ן, אשר ביום ט' אלול שנת ה' אלפים כ"ד - עמדו רגליו על אדמת הקודש. שלש שנים ישב הרמב"ן בירושלם. בשנים אלה הניח את היסודות לישוב ארץ ישראל. יסודות אלו לא התמוטטו ולא הכזיבו, מאז לא פסק הישוב היהודי בא"י אף ליום, על יסודותיו הוקם כל מה שאנו רואים כיום לנגד עיננו.]

באותו פרק זמן עלה לארץ רבינו יחיאל ב"ר יוסף מפאריס, עם תלמידי ישיבתו הגדולה.

רבינו יחיאל היה מגדולי בעלי התוספות, תלמידו של רבינו יהודה בר יצחק שיר ליאון, ואחרי פטירתו, בשנת ד"א תתקפ"ד, עמד בראש ישיבתו הגדולה בפאריס. באותם הימים הלשין ניקולי דנין לפני האפיפיור גריגור התשיעי על התלמוד, שיש בו דיעות מנוגדות ליסודי התורה, וכן נמצאים בו חירוים על הנצרות. כתוצאה מהלשנה זו פנה האפיפיור אל מלכי אירופה בדרישה, לבער את התלמוד ממדינותיהם. אז הזמין לודויג התשיעי ארבעה מראשי חכמי ישראל בצרפת, ובראשם רבי יחיאל, להשיב על טענות המומר, זה היה בשנת ה' אלפים. רבי יחיאל ניצח בוויכוח זה. הדברים נרשמו בספר "ויכוח רבינו יחיאל מפאריס", אך למרות זאת נגזר לאחר זמן על שריפת התלמוד בצרפת, וכיום ו' פרשת חוקת שנת ה"א ד', נשרפו בפאריז עשרים וארבעה קרונות מלאים ספרי תלמוד הלכות ואגדות, יום זה נקבע כתענית לדורות.

הצרות והנגישות על הקהלה היהודית באירופה הלכו וגברו, ורבי יחיאל עזב את צרפת יחד עם רבים מבני קהלתו ועלו לארץ ישראל

החשבון, אולם רוב החכמים עוסקים יומם ולילה בלימוד התורה הקדושה וחכמת האמת שהיא הקבלה, והם מתפרנסים מקופת הקהל, מפני שתורתם בלבד היא אומנתם. גם סופרים מובהקים ישנם בירושלים והאורחים דורשים אחרי כתיבת ידיהם למען יוציאו לארצותיהם, אנכי ראיתי ספר תורה כתוב באמנות כל כך רבה, עד אשר התאוו אנשים רבים לקנותו. ורק ראש בתי הכנסיות בכבל הצליח לקנותו במחיר יקר להביאו בגדדה".

העליה מאיטליה

בכך היה רבי אליהו לרבה של קהלת ירושלים ומורה ההוראה אחרי הרמב"ן. תודות להשפעתו היתה אז ירושלים למרכז שממנה יצאה תורה והוראה גם לקהלות ישראל אחרות. מירושלים כתב כמה אגרות למשפחתו, אחת מהן הגיעה לידנו, בה הוא מספר לקוראיו, כי "לטורח המרובה ההנאה מועטה, ועם כל זה די לי ולמשרת בריוח עד היום הזה. כי המזונות ברוחב ובשופע ב"ה יותר מכל המקומות אשר דרתי בהם בארץ המערב. ולמען תדעון: האנשים מתפרנסים במקום הזה במלאכת הנגרים ובדרך הסחורה לישב ולמכור, וקצתם בדרך המלאכה ובמלאכת הבשמות, ואינם בקיאים במלאכת המרקחות והשרופים (עשיית מיני שרף) ודברים אחרים נאותים למלאכה, רק לישב ולמכור. אין צורך לומר במלאכת הרפואה שכולם חמורים, עוד מתעסקים רבים במלאכת הצרפות ובמלאכת הרצענים, וקצתם משתדלים במלאכת המשי - האנשים לקנות ולמכור, והנשים בעצם המלאכה. היהודים יושבים למלאכתם אצל הישמעאלים ואינם מקנאים ולא מקנטרים כאשר ראיתי במקומות אחרים".

מהממלכה ההיא. ביניהם רבי חיים ורבי יוסף. הם חיים חיים מאושרים ושלוים כל אחר על פי דרכו ועשרו, כי שרי הממשלה הם צדיקים וגדולים, ה' ירים אותם וינשאם למרומי ההצלחה" (רבי חיים צרפתי ורבי יוסף ממרסיליא נזכרים בשו"ת הר"ן סימן ל"ח, וכרמולי, מהדיר המכתב - משער שהכוונה אליהם).

"בין אנשי קהלת ירושלים השונים נמצאים בעלי מלאכה רבים, ביחוד צובעים, חייטים, סנדלרים וכו', אחרים עושים מסחר עצום בכל המינים ויש להם אסמים יפים. אחדים מהם עוסקים במדעים והם הרופאים התוכנים ובעלי

רבי אליהו מפירארא

בשנים שלאחר מכן מתחילה עליה גדולה לא"י, הפעם מאיטליה, ראשון העולים היה רבי אליהו מפירארא.

רבי אליהו היה מחכמי איטליה, יחד אתו יצאו לדרך בנו מנחם ונכדו יעקב דרך מצרים, אך בדרך מתו עליו בני לויתו, והוא הגיע לירושלים לבדו ביום כ"ו אייר קצ"ד. באותה שנה פרצה מגיפה בכל ארצות המזרח ומכת דבר עשתה שמות גם בישוב היהודי בארץ ישראל, ביחוד פגעה מידת הדין ביהודי ירושלים, ובזמן קצר מתו מהם כתשעים נפש, ובתוכם גם טובי וחכמי העדה, עד כי לא נשאר בעיר הקודש מי שהיה ראוי לכהן כרב וכמורה הוראה.

לפי הפצרת ראשי העדה הסכים רבי אליהו לקבל על עצמו "משא כבוד לפרש להם בבית הכנסת הפרק במימוני כמנהגם, להגיד ג' פעמים ביום מן הפרק בבית הכנסת והלכה עם פירוש רש"י ז"ל בבית הכנסת לפנות ערב, מלבד טורח הדינין פה במקומי, וההוראות במצרים ובאלכסנדריא וברמשק ובמקומות אחרים, הקרובים והרחוקים, לא יאמינו כי יסופר".

באניית צליינים נוצרים שהגיעה ליפו, רבי יצחק השתקע בירושלם וממנה כתב אגרות לאיטליה. באגרותיו הוא מספר בלהט ובאהבה רבה על ירושלם, מתוך הנחה שרבים יקראו את אגרותיו הוא מספר בהרחבה ניכרת ביחוד על ירושלם שהיא "מעוטרת בפירות לא ראיתי כהנה לשבת, ואת שמם לא ידעתי, גם בשבעה מינין שנשתבחה בהן מהודרת, ובכל יום ויום יריד בה בחמשה שרטיאות גדולות, שבתוכה לא יכס שרב ושמם, מפני שבנויות למעלה בכיפה גבוהה ומנהרות הרבה בכיפה יעבור מהם האור ואור להם יפה, וחנויות מכאן ומכאן רצופים, מעוטרים בברכת ה' לא יחסר כל בהם. היין שבה גדול ומשובח יותר משלכם ויותר בזול... בעלי האומנות מתפרנסים בטוב ויש מהם מתעשרים. אור הארץ טוב מאד, לא הרגשתי באמת בה חום חזק, ובבית לעולם האויר שפוי ומקובל על הבריות, ונושאים ונותנים בכפרים ובכרכים ובדמשק, ושבים בריווח לבתים, כי הדרכים בטוחים מאד ופוגעים בערבים הרבה ומשיבים שלום לשואלים".

הוא מסכם את ספורו על ירושלם "הנה נשארה בירושלם פליטת עם עני ודל חוסים בשם ה' ומתפללים תדיר - כמו מאה וחמשים בעלי בתים, כולם כאחד משחרים ומעריבים, ואין עבירת שחוק וקלות ראש וזנות נמצא בהם ת"ל, ויש תקוה לאחריתנו בעזר הצור במהרה אמן".

את אגרתו אין הוא כותב סתם לשם סיפור, אלא מתוך מטרה ברורה. הוא כותב: "הנני משיב ע אתכם בצבאות, שתכתבו תוכן הכתב ותבשרו לקהלות סביבותיכם, וכתוב בכתב שישלחו גם מקהלה אל קהלה אחרת, והתפללו אל ה' בחזקה, שיכונן ה' עירו, וישים אותה תהלה עם עמו עם סגולה".

רבי יוסף דמונטניא

הנה כי כן נמנה רבי אליהו על ה"תעמולנים" הראשונים לעליה לא"י, אך הוא לא נשאר בודד, מספר שנים אחריו עלה לא"י רבי יוסף דמונטניא, אדם עשיר מוינציה או מסביבתה, עם אשתו ועוד שתי נשים באניה ויניציאנית שהגיעה לבירות בסוף הקיץ של שנת ר"מ, ומשם הלך דרך דמשק, צפת, כפר כנה, ושכם - לירושלם. בה נתמנה פרנס על הצבור, וממנה כתב איגרת לבנו בה תיאר את מצבו. אף הוא מציין תוך התפעלות "וגם פה ירושלם יש לה טובה וגדולה, אנשים ונשים הולכים בשוק באורך וברוחב, ואין איש פוצה פה לרעה, ויש הרבה בוטיקות (חנויות) יהודים בטוב העיר, ודעו כי ראשי הקהל והדיינים מפה קבלו אותי בסבר פנים יפות, והבטיחוני לנהוג עמי כשורה וכהוגן, ולא כאשר נאמר לי בצפת, ומה מאד הם מכבדים לומדי תורה בכל אלו העיירות".

בב"א אותו פרק זמן הוסיפו יהודים לעלות לא"י ללא הרף והתישבו בירושלם ובכל ערי הארץ. בשנת רמ"א ביקר בארץ רבי משולם ב"ר מנחם מוולטרא, בנקאי מפירנצה, בן למשפחה יהודית עשירה מאיטליה, הוא הפליג מניאפול באניה יגנובית למצרים, ומשם דרך מדבר סיני לירושלם, הוא מעיד כי מצא בירושלם לבדה כמאתים וחמשים בעלי בתים, וזאת מחוץ לישוב יהודי גדול יחסית בעזה, בחברון ובגת היא רמלה.

רבי יצחק לאטיף

עולה שלישי מאיטליה הוא רבי יצחק לאטיף שעלה לא"י בין השנים ר"מ - רמ"ה

שאלות בכל ענין, להצטרפות לקבוצת השליחה, ולכל ענין אחר,
ניתן לפנות אלינו בדרכים הבאות:

QDUSHAT.ZION@GMAIL.COM

077-3180775

079-5383396

אבן שלמה וצדק

הרב מנשה בן-יוסף

השם אליהו, ועל כן כבואנו להתבונן בענינה של תורת רבינו הגר"א ע"פ דרכו שלו יש לנו להתבונן ברמזי מקרא זה.

ישלש בחינות יש במקרא זה - א' - אבן, ב' - שלמה, ג' - וצדק. ונעמוד

תחילה על ענין ה'שלמה' וה'צדק', אחר נבואה א"ה אל ענין ה'אבן'.

הנה ענין אחד המיוחד בתורתו של רבנו הגר"א, הוא ענין השלמות בכל חלקי התורה. אין חלק אחד מחלקי התורה שלא נגה עליו אור תורתו של הגר"א - התורה, הנביאים והכתובים הוארו בביאוריו, סדרי זרעים וטהרות הבהיקו מפירושו, הירושלמי, התוספתא ומדרשי ההלכה מאפלה לאורה יצאו בגרסאותיו, וכל שיטות הראשונים בסוגיות החמורות שבתלמוד, כולן מתאימות ושכולה אין בהן בביאוריו לשו"ע. ובחכמת האמת, אשר עד בואו היתה ככפופה שאין לה אזנים - לכל הרוצה לעמוד על מקור תורת האריז"ל ועומק ענין דבריו, בא הוא ז"ל בחכמתו ועשה לה אזנים, בביאוריו וליקוטיו,

והארץ האירה מכבודו.

ולא ריבוי תורה בלבד יש כאן, אלא שלמות התורה. ריבוי הוא כאשר חלקי התורה נפרדים ועומדים חלק חלק לעצמו, אך השלימות היא

בהג הסוכות חל יום פטירתו של ביאת שמשו של רבנו הגר"א, ביאת שמשו ולא ביאת אורו^[1], כי אורו הולך ומאיר עד ימינו אנו, ולאור זה הולכים עם ישראל בכלל ועוסקי התורה בפרט, עד ביאת ינון במהרה בימינו.

וראוי לנו בני התורה להתבונן בענין תורתו המיוחדת של רבינו הגדול והנורא, וזאת לא בכדי לעמוד על סוף ענינה אשר גבה ממנו כגובה שמים מארץ, אלא כדי לקבל ממנה איזה ניצוצי ברוקי נוגה, ללכת על פיהם לאורה, ולצעוד בנתיבות אשר שלח ה' את אליהו לסלול לעמו ישראל בתורתו.

וידועה דרכו של רבנו הגר"א, שכל דבר יש להתבונן בו ע"פ שורשו בתורה שבכתב. וגילה לנו, שענינו שלו רמוז בתורה בתיבות 'אבן שלמה וצדק', כמ"ש תלמידו הר"ר ישראל משקלוב בהקדמתו לספר פאת השלחן, וז"ל - 'ושאל [חכ"א] לרבנו ודאי אדוני יודע שמות כל בנ"א איה הם בתורה שבכתב... והשיבו הן, ושאלו שם של רבנו היכן הוא, והשיבו יוצא מפסוק אבן שלמה

וצדק, אבן שלמה הוא אליהו בן שלמה [וכיום שנתגלתה השיטה המכונה 'שיטת הדילוגים' נמצא, כי מא' דאבן בדילוג של כ"ו אותיות למפרע צפון השם אליהו, ולא עוד, אלא שמר' ד'וצדק' בדילוג של ל"ו אותיות למפרע נצפן

* ע"פ ביאור הגר"א או"ח רס"א לגמ' ברכות ב: ולא כבי' רש"י וכבי' תוס' שם, ודו"ק.

שבע"פ שהיא הלכה למשה מסיני, והיא מתהפכת בחומר חותם... - עיי"ש.

ואף בעסקו במשנה, תמיד העמיד את לשון המשנה איך שהיא מתפרשת מצד עצמה, ושוב הוסיף עליה איך שביארו בגמרא [ראה דוגמא אחת מי רבות באליהו רבה על זבים פ"ה מ"ג - "פשטא דמתני'... אלא שבגמ'...]. וראה מש"כ בזה בהקדמת פאת השולחן, וז"ל - "והיה יודע כל חיסורי מחסרא שבתלמוד בשיטותיו דלא חסר כלל בסדר שסידר רבינו הקדוש המתניתין, ...רק דרבי ס"ל כחד תנא, דאליביה סתמא ולא חסר כלל אליביה, והגמ' ס"ל כאידך תנא ואליביה קאמרה גמ' חסורי מחסרא, עכ"ל ואכמ"ל בזה.

זה היה אצל הגר"א עיקר המשקל בהכרעת ההלכה - כמה הדברים פשוטים ומחווירים בלשון התלמוד, וכמה סוגיות האיר באור חדש וגילה בהן ביאורים לא שערום הראשונים מכח דקדוק לשון חז"ל.

כאשר החלקים מתאחדים ונעשים אחד. מעיקרי תורתו של רבנו הגר"א היא אחדות חלקי התורה, חיבור תורה שבכתב עם תורה שבע"פ, חיבור הפשט עם הדרש, הנגלה עם הנסתר, ביאורי המקרא הם ע"פ הסוד, וביאור הסוד לפי עומק פשוטו של מקרא, ושניהם יחד מכוונים ע"פ ההלכה, וההלכה מכוונת ע"פ שניהם, וכל חלק מחלקי התורה מבאר את רעהו ומשלים את רעהו עד שנעשה הכל לבנין שלם.

ענין שני בתורתו של רבנו הגר"א הוא ענין הצדק, והוא להעמיד את דברי התורה מבוארים לפי הפשט הברור והפשוט העולה מן הדברים בעצמם בלא עיקולי ופשוורי. וזה היה אצל הגר"א עיקר המשקל בהכרעת ההלכה - כמה הדברים פשוטים ומחווירים בלשון התלמוד, וכמה סוגיות האיר באור חדש וגילה בהן ביאורים לא שערום הראשונים מכח דקדוק לשון חז"ל. וכמה יקרו דבריו בעיני חכמי הדורות, ראה מש"כ החזו"א (במכתב דפס ע"ם המסכתות פסחים 75): על ביאורו של הגר"א לסוגיה שם - "כמה מן הקושי הוא לשון הגמ' בסוגיין... ומה מיושב הוא פי' הגר"א... וכל המעיין מלא חדות גיל מאור האמת אשר בפירושו הזה ואשר איננו נותן מקום לנטות ממנו... וביום שגילה הגר"א את הדבר, הכריזו ברקיע - הזהרו באליהו ובתורתו שגילה רז זה לבני ישראל".

ובך העמיד הגר"א מחד גיסא כל חלק בתורה על ענינו המיוחד לו, כפי המתבאר ממנו עצמו, ומאידך הראה כיצד כאשר כל חלק וחלק עומד ביופיו ולאמתו, מאירים כל החלקים זה על זה ומשלימים זה את זה, והיה המשכן אחד.

וחזור כל זה ומעמיד את ענין האבן, שהיא כפי פשט המקרא אבן המשקולת, שאחר שעומדת כל התורה בשלמותה ובברירותה, נעשית היא - התורה בכללותה - לאבן משקל, לשקול כל דבר מה ערכו מה ענינו וכמה חשיבותו ע"פ כלל התורה. ויש כאן כמה הבחנות - א. עצם היסוד, שכל דבר, ענין וערך צריך לבוא במשקל, שלא להפחית מערכו ושלא להפריז בערכו, אלא להעמיד אותו על ערכו הנכון והמדויק, כמה הוא מרכזי בתורה, מה יותר ממנו ומה פחות ממנו. ב. משקל זה צריך להיות נשקל באבן שלמה, כלומר לאחר כלילת כל התורה, ומבוין ערך הענין הוא ע"פ הערכים הנלמדים מכל התורה כולה. ג. שתהא האבן אבן צדק, שתהא כל התורה עומדת מיושרת לאמיתה, שאז מובטח כי כאשר ישקל ויבחן הדבר ע"פ כל התורה לאמיתה, יבוא הדבר על משקלו הנכון, ויקבל את ערכו האמיתי במדויק.

ע"פ דרך זו ביאר את המקרא לפי פשוטו אף אם הוא סותר את ההלכה, ולא נדחק לבאר את המקרא באופן שיתאים עם ההלכה, אלא שהסביר ע"פ חכמת האמת כיצד אע"פ שהפשט הוא כך, ההלכה עוקבת את המקרא, וההלכה היא לא כמו הפשט, כמ"ש באד"א בפרשת משפטים (שמות כ"א) - "והגישו אל הדלת או אל המזוזה - פשטא דקרא גם המזוזה כשרה, אבל הלכה עוקבת את המקרא, וכן ברובה של פרשה זו, וכן בכמה פרשיות שבתורה, והם מגדולת תורתנו

המה רמוני, רשב"י פתר קרייה בנביאי האמת, שהיו מאהבין אותי להקב"ה, המה רמוני שהיו מרמזין בי ואומרים לי הפרישו תרומה ומעשרות, וכי יש תרומה ומעשרות בבבל, אלא בשביל לאהבני להקב"ה, הוא שירמיה אומר (יחמ"ב ל"ב) הציבי לך ציונים, הציני במצוות שהיו ישראל

מצוינין בהם". הרי אמרו, כי קיום המצוות התלויות בארץ הנוהגות בחו"ל מדרבנן הוא בבחינה מסוימת רמיה, שכן אין ענינם האמיתי של המצוות האלו אלא בארץ, אלא שתקנום הנביאים והחכמים בחו"ל למען יהיו ישראל מצוינים במצוות. ועל-אף שחז"ל לא אמרו זאת אלא על המצוות שאינן נוהגות בחו"ל אלא מדרבנן, ודאי שגם המצוות הנוהגות שם מדאורייתא אינן עומדות על אופים האמיתי, שהרי גם הן אינן אלא 'ציונים', כמו שלמדנו חז"ל שם בספרי. ונמצא, שהתורה בחו"ל אינה תורה שלמה ואינה תורת של צדק, שכן אין התורה עומדת על ענינה האמיתי, לובשת היא לבושי של חו"ל, לבושים שאינם שלה, ועומדת היא בצירור שאינו ציורה האמיתי כלל.

והדבר ברור, שכשם שהתורה מצד עצמה אינה שלמה בחו"ל, ואינה עומדת על אופיה האמיתי בחו"ל, כך גם עצם מה שהיא עומדת שם גורם להשתכשכש בה, שכן ניכר לעין כמה קשה וכבד לעמוד על אמיתה של תורה כשהיא אינה עומדת במצבה השלם ובציורה האמיתי [וזה מלבד שיבושים פרטיים הנגרמים מריחוק מהארץ שהתורה ניתנה להתקיים בה, ומאי הכרת המציאות שלה, כפי שמצינו במצוות רבות^[1], ואכמ"ל].

זהו ענינה של תורת הגר"א - להעמיד את התורה עצמה בשלמותה ובאמיתה כאבן בוחן לכלל הדברים שבעולם, ואת כל הערכים, ההשקפות והרעיונות לבסס עליה.

והנה הכתוב אומר - "אָבְן שְׁלֵמָה וְצֶדֶק יִהְיֶה לְךָ אִיפֹה שְׁלֵמָה וְצֶדֶק יִהְיֶה לְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֵיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ" (דברים כ"ט). הרי למדנו, שענין ה'אבן שלמה וצדק' מביא לידי אריכות ימים בארץ ישראל. ואכן כן היה ברכנו הגר"א, שהוא נתן את האות לתלמידיו לעלות לא"י, והוא החל את התנועה לשיבת ישראל לארצו, שמכוחה ומכח כוחה מיושבת כיום א"י באלפי אלפים מישראל.

אולם יש להתבונן כיצד אכן נעשה דבר זה, ומהי השייכות בין ענינו של הגר"א, שלכאורה כל כולו תורה, לבין ההתעוררות לשיבת ציון, ומה שייכות שיבת ציון לתורתו של הגר"א, לאבן שלמה וצדק.

והענין הוא, שהתורה בחו"ל איננה תורה שלמה, שהרי הרבה ממצוות התורה אינן נוהגות בחו"ל, ויתר על כן - כל ענין התורה אינו שייך בעצם לחו"ל, כמו שאמרו חז"ל על קיום המצוות בחו"ל (ספרי טק"ב פ"ב ק"ג) - "אמר הקדוש ברוך הוא לישראל

- בני, היו מצוינים במצוות, שכשתזרו לא יהו עליכם חדשים, הוא שירמיהו אומר הציבי לך ציונים וגו' אלו המצוות שישאלו מצוינים בהם", וכמו שהאריך בזה הרמב"ן. וחז"ל במדרשם אמרו דברים שאילו לא אמרום הם, אי אפשר היה לאומרם, וז"ל (ה"כ זכ"ב פ"ב ט"ז) - "קראתי למאהבי

* די אם נציין את חג הסוכות העומד לפנינו - לקחת ארבעה מינים הייתה מצוה שבקושי הצליחו לקיים באירופה, וברוב הקהילות היה סט אחד של ארבעה מינים שעמדו בתור לקחתו מהרב, וזאת בשל

לא"י אילו לא עלינו אלא להיפטר ממנהגי חו"ל דיינו? אולם לפי האמור הדבר מבואר, שמענינה של א"י הוא להעמיד את התורה באופן אמיתי ושלם, והעליה לשם כך אינה עליה לענין אחר מענינה של א"י, אלא היא חלק מענינה של א"י.

כיום בחסד ה' זכינו לשוב אל

ארצנו, וקרובים אנו יותר לצורתה השלמה והאמתית של התורה, אמנם ודאי שעוד רחוקים אנחנו מרחק רב מצורתה השלמה של התורה בה ה' שוכן בתוכנו במקדשו והכהנים בני אהרון משרתים אותו, מלך מבית דוד מנהיג את ישראל בצדק ובמשפט, וכל ישראל דבקים בה' אלהים. ואמנם כשם שהראנו ה' בעבדו אליהו אשר שלח להאיר לפנינו את הדרך אל א"י, כי החיבור את התורה וגילוייה באופן שלם ואמיתי הוא המביא גם בפועל את הזכייה

בא"י, שבה ניתנת התורה למימוש באופן השלם והאמיתי, כך גם אנו - עד כמה שלפי כוחותינו נעמול לעמוד על אופיה של תורה האמיתי והשלם, ונזכה בה לאמתיה לפי השגותינו - כך יעורר ה' את השתלמות הדבר בפועל ותצא תורה מציון ודבר ה' מירושלים במהרה בימינו אמן.

והנה העיר ה' את עבדו את אליהו, וזיכהו להעמיד את התורה בשלמותה ובאורה האמיתי. וכשעומדת התורה כך, ממילא מתגלה שמקומה אינו אלא בארץ שרק שם הוא מקום התורה האמיתית והשלמה, ועל כן הוא הגבר אשר עורר את ישראל לשוב אל ארצם ואל מולדתם לקיים בה את התורה בשלמותה ובצורתה האמיתית.

והנה העיר ה' את עבדו את אליהו, וזיכהו להעמיד את התורה בשלמותה ובאורה האמיתי. וכשעומדת התורה כך, ממילא מתגלה שמקומה אינו אלא בארץ שרק שם הוא מקום התורה האמיתית והשלמה, ועל כן הוא הגבר אשר עורר את ישראל לשוב אל ארצם ואל מולדתם לקיים בה את התורה בשלמותה ובצורתה האמיתית.

ותובן בזה איזה שמועה

בשם הגר"א, המובאת בסוף ספר מע"ר, שאמר הגר"א שכדאי לעלות לא"י ולו בשביל להיפטר ממנהגי פוליש. והנה אין צריך להיות חכם גדול בכדי להבין שלא קשתה עליו, על רבנו הגר"א, הפרוש מכל הבלי העולם הזה, ההימנעות מאורו למשך שמונה ימים וכיוצא בכך ממנהגי פוליש, שבעבור זה שאף לנדוד למרחקים, דבר הכרוך בביטול

תורה באיכות ובכמות. מה שקשה היה עליו זה איבוד צורת התורה המקורית. אלא שלכאורה יפלא, האם נכון הדבר לעלות לא"י בשביל כך, והרי אמרו חז"ל שאין חמי טבריא בירושלים כדי שלא יאמרו עולי רגלים אילו לא עלינו אלא בשביל זה דיינו, ואיך אפשר לומר על העליה

האקלים ששונה מזה של הארץ בה בחר ה', אשר מגדלת את המינים בהם בחר, וכן מצות סוכה כהלכתה כמעט ולא קוימה בקור האירופאי, כאשר המדקדקים מחכים לעתים לילה שלם כדי שיפסקו גשמים ויוכלו לאכול בחטף כזית של לילה ראשון בסוכה, וכן הלאה.

הקול החמישי

לכל המעוניין - זכינו להוציא ספרון נפלא (64 עמ') על 'הקול החמישי' במהדורה מפוארת ובכריכה קשה, המיועדת כמתנה לחתן וכלה, לעורר אותם לזכות לשמחה אמיתית ולברכה של השי"ת בחמשת הקולות.

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות.
פרטים אצל המפיץ: ספרי היים - 054-8481926.

חתונה בעידן חוצות ירושלים

הרב שמואל קרלינסקי

לארון הספרים, לפתוח ספר ירמיה פרק ל"ג ולהתבונן מהם אותם חמשה קולות שאמורות להיות בחתונה?

מיד לאחר שבירת הכוס בחופה, כולם פורצים בשירה אדירה "עוד ישמע בהרי יהודה" וכ"ו והשיר הנפלא פשוט עוצר באמצע הפסוק "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה" ובמקום לומר את הקול החמישי כולם אומרים הייא הייא הייא.

כל עוד התקימה בנו נבואת החורבן (ירמיהו פרק ז, ג): "הַשְׁפִּיתִי מַעְרֵי יְהוּדָה וּמַחְצוֹת יְרוּשָׁלַם קוֹל שְׁשׁוֹן וְקוֹל שְׂמִחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה כִּי לְחַרְבָּה תִּהְיֶה הָאָרֶץ", באמת צריך להתאבל ולומר הייא הייא הייא.

אבל היום זכינו בחסדיו המרובים של השי"ת לנבואת הגאולה (ירמיהו פרק לג, ו-ז): "כֹּה אָמַר ה' עוֹד יִשְׁמַע בְּמָקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר אָתָם אֲמַרְמִים חָרַב הוּא מְאִין אֲדָם וּמְאִין בְּהִמָּה בְּעֵרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם הַנְּשֻׁמֹת מְאִין אֲדָם וּמְאִין יוֹשֵׁב וּמְאִין בְּהִמָּה. קוֹל שְׁשׁוֹן וְקוֹל שְׂמִחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה" - ראוי לנו להמשיך ולומר את הקול החמישי שהוא - "קול אמרים הודו את ה' צב-אות כי טוב ה' כי לעולם חסדו מבאים תודה בית ה' כי אשיב את שבות הארץ כבראשנה אמר ה'".

הקול החמישי בשמחת חתן וכלה הוא "קול אמרים הודו את ה' צב-אות". השי"ת מברך

מוזל טוב! בשעה טובה ומוצלחת לאחר שנות צפיה ארוכות ר' ירמיה שיח" ומרת טובה שתחי' מצאו את הזיווג שנקבע להם מן השמים, ארבעים יום קודם יצירת הוולד. השכונה כולה התמלאה שמחה, כולם נכנסו לבית ההורים לברך אותם על השמחה הגדולה ויהי רצון שיעלה הזיווג יפה. בשעת לילה מאוחרת מאחורי הדלת הסגורה מדברים אבא ואמא של ר' ירמיה ביניהם ואת השמחה הגדולה מחליפה דאגה גדולה מאוד, מאין לי בשר לתת לכל האורחים הבאים אלי, כי יאמרו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה.

חתונה בחוצות ירושלים צריכה להראות אחרת לגמרי מחופה בחוצות צרפת מדריד ולונדון, אבל גם שונה מחופה בחוצות ליטא ראדין ומיר. שהרי לפני כאלפים חמש מאות שנה קיבלנו נבואה מירמיה כיצד תראה חופה בערי יהודה. הדאגה האמיתית שצריכה לכבוש את לב ההורים מיד לאחר האירוסין זה - כיצד אנו זוכים שבחתונה שלנו תתקיים ההבטחה האלהית לחופה בארץ ישראל.

כולנו מכירים את מאמר הגמ' (ברכות ו ע"ג): "אמר רבי חלבו אמר רב הונא: כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו - עובר בחמשה קולות". כולנו נוסעים וגומעים קילומטרים רבים מאוד כדי לזכות בחמשה קולות בהם זוכה המשמח חתן וכלה. רק חבל מאוד שבמקום לנסוע כל כך הרבה, לא הלכנו כמה צעדים עד

בחמשה קולות, ואינו מתאמץ לדאוג לקיומן הרי הוא מזלזל בברכה של השי"ת.

לְצַעֲרֵי לא זכיתי להבין את דבריו הקדושים של רש"י, מדוע יהודי הנמצא בטרוייש שבצפון צרפת עיר הולדתו של רש"י, או במגנצא וורמיזא שבאשכנז הישיבות בהן למד רש"י תורה מרבנותיו רבי יעקב ב"ר יקר, רבי יצחק ב"ר יהודה ור' יצחק הלוי, תלמידי רבינו גרשום מאור הגולה, ולא משמח את החתן שם מזלזל בברכה של הקב"ה, ההבטחה מעולם לא נאמרה לטרוייש שבצפון צרפת ולא למגנצא וורמיזא שבאשכנז, אלא ליהודי בן דורנו שזוכה לראות בשמחת ציון בבניה בחתונות הנערכות בערי יהודה וירושלים, שם צווה ה' את הברכה שיהיה בחתונה חמשה קולות של שמחה. באמת הפרישה (צפ"ע ס"ב) ביאר אחרת את דברי הגמ'. [אם לאחד מהקוראים יש תשובה לתמיהה זו, אשמח שישלח לי דרך הדוא"ל של 'קדושת ציון'].

בין כך ובין כך, היום כשאנו נמצאים בערי יהודה והחתונה נערכת בחוצות ירושלים, מצווה גדולה עלינו לדאוג לקיים את ברכת השי"ת ולדאוג שבחתונה שלנו יהיו חמשה קולות, שהקול העיקרי הוא הקול החמישי - קול ההודיה, כדברי ר' יוסף ענגיל זצ"ל (מתחב"ב ספ"ר אה"ת דלוי"ת) בספרו אוצרות יוסף (דרי"ט ח) ז"ל: "הקול החמישי והאחרון הוא 'קול הודו', שהאחרון כולל תמיד כל מה שלפניו, והוא הקול העיקרי. כי עיקר הענין לשמח חתן וכלה הוא שירגישו הודאה להשי"ת, על כן אמרו ז"ל 'המשמח חתן וכלה כאילו הקריב קרבן תודה' (בבב"א).

אותנו שבחתונה הששון והשמחה של החתן, הכלה וכל המשתתפים תהיה מחמת ההודיה לה' על רוב חסדיו המתגלים בנישואין ומחמת שהשיב לנו את הארץ כבראשונה. זוהי הברכה הנפלאה ביותר משום שההודיה לה' מגלגלת לפתחו של האדם את השמחה הנפלאה ביותר, כמו שמברך השי"ת את המכיר בטובת השי"ת ואומר במצוות הביכורים (דברים פרק כ"ג, א): "הַגִּדְתִּי הַיּוֹם לַה' יְיָהוָה כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשַׁבַע ה' לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְנֹכְחִי". הנפלאה של ארץ ישראל, ארץ זבת חלב ודבש ולשם כך בא להודות והבאת הביכורים, הוא יזכה לברכה העצומה (ש"ס, ס"ב) "וְשִׂמְחֶתָּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לְךָ ה' יְיָהוָה וּלְבִיתְךָ".

הזמן הנפלא ביותר להודות להשי"ת על בנין ארץ ישראל הוא כחתונה ובשבע הגאולה נמשלה לנישואין חתן וכלה
לכן בזמן חתונה שאנו רואים מול עינינו שמחת חתן וכלה, זה הזמן הנפלא ביותר להודות על החתונה שלנו על החתן - הקב"ה, שהתחיל להחזיר את כלתו לחופתה.

בין כך ובין כך, היום כשאנו נמצאים בערי יהודה והחתונה נערכת בחוצות ירושלים, מצווה גדולה עלינו לדאוג לקיים את ברכת השי"ת ולדאוג שבחתונה שלנו יהיו חמשה קולות, שהקול העיקרי הוא הקול החמישי - קול ההודיה

הזמן הנפלא ביותר להודות להשי"ת על בנין ארץ ישראל הוא כחתונה ובשבע הברכות, שכן הגאולה נמשלה לנישואין חתן וכלה ככתוב (ישעיהו פרק ס"ב, א): "כִּי יָבֶעַל בְּחֹרֶן בְּתוּלָה יִבְעַלְנָה בְּנֵיךָ וּמְשׁוֹשׁ חֲתָן עַל פֶּלֶא יִשִּׁישׁ עֲלֶיךָ אֲהִיךָ". במדרש (ש"ר פ"טו"ג ז"ע פ"ט) אמרו: "ביום חתונתו. אלו ימי המשיח שנמשל הקדוש ברוך הוא לחתן, שכן הוא אומר ומשׁוֹשׁ חתן על כלה וגו' וביום שמחת לבו.

בבנין בית המקדש", לכן בזמן חתונה שאנו רואים מול עינינו שמחת חתן וכלה, זה הזמן הנפלא ביותר להודות על החתונה שלנו על החתן - הקב"ה, שהתחיל להחזיר את כלתו לחופתה.

על דברי הגמ': "כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו - עובר בחמשה קולות", כתב רש"י להסביר מה פירוש המילה **עובר** הרי אין בפסוק לאו או עשה לשמח חתן? וז"ל: "מזלזל בחמשה קולות שבירך בהן הקדוש ברוך הוא את ישראל". אדם הנמצא במעמד שהשי"ת מברך את ישראל

למי יש מסורת?

הרב שלמה לוי

שאגודת 'קדושת ציון' מעבירה לציבור כבר שלוש שנים - הבנה שאי אפשר להתעלם ממה שיש, ואי אפשר להסתפק במה שיש. אנחנו רוצים מלכות שמים. אנחנו רוצים קרבת אהים. אנחנו רוצים סנהדרין. אנחנו רוצים בית מקדש. אנחנו רוצים נביאים. אנחנו רוצים נזירים. אנחנו רוצים כהנים בעבודתם. אנחנו רוצים לויים בשירם ובזמרים. אנחנו רוצים ישראלים במעמדם. כן, אנחנו רוצים ושואפים לשלמות! לשלמות של עם ישראל כעם, לשלמות בקשר בין עם ישראל לקב"ה. ובמאמר מוסגר נאמר, כי יתכן, ובגלל שהחודש הזה הוא המיועד לבקשת מלכנו בירושלים בבית המקדש - לכן חגי הנביא מוכיח את העם בדיוק באחד לחודש השישי, הוא חודש אלול, על כך שהם ספונים בביתם והבית הזה חרב, והם אכן בונים את בית המקדש בכ"ד לחודש הששי^[1]. אכן, זה רצוננו וזו שאיפתנו, אולם כאשר אנשים שומעים זאת, יש להם כמה הסתייגויות, והראשונה שבהן היא - תהיה ריאלי! אל תחלום חלומות!

והתשובה על כך היא, שאמנם זה לא נראה ריאלי כעת בעולם המעשה, אבל דרישת ציון היא

אנו עומדים כעת בחודש אלול, ושומעים במהלכו את קול השופר ההולך וחזק ואת קול העם המתחטאים לפני המקום ומבקשים שימלוך בעולם - "מלוך על כל העולם כולו בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך והופע בהדר גאון עזך על כל יושבי תבל ארצך וידע כל פעול כי אתה פעלת ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה". וממשיכה התפילה לבאר היכן תתקיים מלכותו של ה' - "ותמלוך אתה ה' לבדך בהר ציון משכן כבודך ובירושלים עיר קדשך ככתוב בדברי קדשך 'מלוך ה' לעולם אהיך ציון לדר ודר הללויה'" - אנחנו מבקשים שאהי ציון ימלוך לעולם, אבל דווקא בציון, כי שם מקום המלכות.

וההבנה הזאת משמעה, שה' מולך בציון, ששם זה מקום המלכות, ושוה כל הנושא של היהדות ושל קיום התורה והמצוות - שה' ימלוך בציון, ואם זה קיים, הכל קיים - הטוב והברכה והשפע והחיים והנבואה וקרבת אהים, ואם זה לא קיים - אז אין כלום! אין טוב, אין ברכה, אין שפע, אין חיים, אין נבואה, אין קרבת אהים, אין כלום. יש רק רע וחושך ומוות. זו ההבנה

ההבנה הזאת משמעה, שה' מולך בציון, ששם זה מקום המלכות, ושוה כל הנושא של היהדות ושל קיום התורה והמצוות - שה' ימלוך בציון, ואם זה קיים, הכל קיים - הטוב והברכה והשפע והחיים והנבואה וקרבת אהים, ואם זה לא קיים - אז אין כלום!

אנחנו רוצים מלכות שמים. אנחנו רוצים קרבת אהים. אנחנו רוצים סנהדרין. אנחנו רוצים בית מקדש. אנחנו רוצים נביאים. אנחנו רוצים נזירים. אנחנו רוצים קרבת אהים. אנחנו רוצים לויים בעבודתם. אנחנו רוצים כהנים בשירם ובזמרים. אנחנו רוצים ישראלים במעמדם. כן, אנחנו רוצים ושואפים לשלמות! לשלמות של עם ישראל כעם, לשלמות בקשר בין עם ישראל לקב"ה.

* הקשר בין חודש אלול לבנין המקדש ותשובה כללית של ישראל כאומה נתבאר בטוטר"ד במאמרו של הרב אריה סגל בגליון הראשון של 'קדושת ציון', אשר יצא לאור לפני שלוש שנים.

התיחסו לריאליות, אלא פעלו במה שהם יכולים והסייעתא דשמיא שזוכים לה היא עצומה, ומה שפעם היה בגדר 'לא ריאלי' היום כבר נהיה ריאלי.

מבענה נוספת הנשמעת מכל הכיוונים כנגד אגודת 'קדושת ציון' היא הטענה של 'מסורת'.

לדברי הטוענים הללו, קיימת 'מסורת', ולפיה לא פועלים בבנין הארץ, לא פועלים בבנין ירושלים, אין לנו עסק עם מלכות ישראל, אין לנו עסק עם גאולת ישראל, את זה נשאיר למזרחי, את זה נשאיר לדת"ל, את זה נשאיר לכל מי שאין לו מסורת. אולם בעיה אחת ישנה לכל הטוענים טענה זו, והיא שהמסורת נמצאת דווקא בצד של 'קדושת ציון'. המסורת שעוברת כבר מאתיים שנה מהגר"א מווילנא ועד אלינו בכל הענין הזה של גלות וגאולה ושל ארץ-ישראל - מסורת זו לא עברה דרך התלמידים שהיו בחור"ל, אלא דווקא דרך התלמידים שהגיעו לארץ-ישראל במסירות נפש. להם הוא גילה את דעתו, להם הוא מסר את סודותיו, להם הוא מסר את ההשקפה על התקופה ועל התפקידים שאנו אמורים למלא בה. ואין מדובר במשהו שנלחש מפה לאוזן, אלא היו תנועות שלמות של תלמידי חכמים, שדרשו בבתי-כנסיות על העליות לארץ-ישראל, ובקשו מהקהל לתרום לחיזוק הישוב ולתנועת 'חזון ציון' ועוד. המסורת הזו עברה מהגר"א לתלמידיו שעלו לארץ - לר' ישראל משקלוב, לר' מנחם מנדל משקלוב ועוד תלמידי חכמים רבים שעלו לארץ-ישראל

חובה שמוטלת על כל אחד ואחד גם כאשר אין הדבר ריאלי. ובגמרא פרשו, כי דרישת ציון עניינה עשיית פעולות שנועדו לעורר ולזכור את ציון, כמו נטילת לולב כל שבעה. אך יותר מכן - אילו התבוננו אנשי הריאליה על כל המציאות בה אנו חיים, היו מבינים שאינה ריאליה כלל, אלא הקב"ה רצה והחזיר אותנו לארצו והשיב אותנו לירושלים עיר קדשו, ואפילו השיבנו אל בית מקדשו, אבל אנחנו בגדנו בו ולא בנינו את ביתו, אלא החזרנו אותו לאויביו. כל מי שראה את מלחמת ששת הימים ואת שאר המלחמות מבין כי לא התנהלו על-פי כללי הריאליות! אבל זה בדיוק הענין - כשהקב"ה רוצה, גם דברים לא ריאליים קורים!

אילו התבוננו אנשי הריאליה על כל המציאות בה אנו חיים, היו מבינים שאינה ריאליה כלל, אלא הקב"ה רצה והחזיר אותנו לארצו והשיב אותנו לירושלים עיר קדשו, ואפילו השיבנו אל בית מקדשו, אבל אנחנו בגדנו בו ולא בנינו את ביתו, אלא החזרנו אותו לאויביו. כל מי שראה את מלחמת ששת הימים ואת שאר המלחמות מבין כי לא התנהלו על-פי כללי הריאליות! אבל זה בדיוק הענין - כשהקב"ה רוצה, גם דברים לא ריאליים קורים! בנאולת 'בעתה', גם נשעם ישראל לא חוזר בתשובה ואינו שומר תורה ומצוות, ואפילו אם הוא לא רוצה בית מקדש ואינו חפץ בקרבת אלהים - אפילו אז, עושה דברים לא ריאליים וגואל את ישראל

גם דברים לא ריאליים קורים! גם כשעם ישראל לא חוזר בתשובה ואינו שומר תורה ומצוות, ואפילו אם הוא לא רוצה בית מקדש ואינו חפץ בקרבת אלהים - אפילו אז, הקב"ה עושה דברים לא ריאליים וגואל את ישראל^[1].

הריח"ץ חותם את ספר הכוזרי במילים הללו - 'ירושלים לא תבנה כי אם כאשר ישתוקקו אליה בני ישראל תכלית תשוקה עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה'. אם באמת רוצים את כל השלמויות המוזכרות לעיל, לא די לרצות, אלא עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה...

מי שמתעסק בכל הדברים שמקרים את הגאולה יודע עד כמה הדברים מתקדמים בגלל כמה אנשים לא ריאליים שלא

* ומי שמדמה שהגאולה תבוא רק אם עם ישראל יחזרו בתשובה, ואם לא - הגאולה לא תבוא, הרי הוא כופר בכל המושג של 'אולת בעתה'.

כשהדברים נראים לנו לא ריאליים, אבל עדיין נשאלת השאלה - מה אפשר לפעול? מה מוטל עלינו כעת? על כך נשיב בכמה נקודות -

א) לפני הכל - תפילה. תפילה על כל השלמויות הללו, שיחזרו אלינו.

ב) ללמוד את תורת ה' ולהקים בית מדרש, בו תתבררנה ההלכות הנצרכות, כגון הקמת סנהדרין, בנין המקדש, המלכת מלך, הקמת מלכות, הקמת צבא, חקיקת חוקים בכל תחומי החיים - שהרי לתורה יש מה לומר על כל דבר בעולם, בין אם מדובר בחוקי תנועה, בין אם מדובר בחוקי תברואה, בכלכלה, בבטחון ובכל דבר. בית המדרש הזה יכשיר דיינים לדון בכל הנושאים הללו.

ג) פעילות מעשית כגון סיבובי שערים, שנאמר 'סובו ציון והקיפוה'. אפשר גם להקים ישובים חדשים וכיוצא בכך - לא חסרים רעיונות מה לעשות.

הדבר ש'קדושת ציון' לקחו על עצמם הוא להחזיר את המסורת הזו ולהחדירה לכלל הציבור. ואם בעקבות זאת ירצה הציבור באותן שלמויות ויפעל בגאולת ישראל, אזי מהרה יתקיים בנו הפסוק "אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד. כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו".

בהוראתו ובברכתו של הגר"א מווילנא ונהדברים הללו לא נאמרו רק לפני 220 שנה, בטרם באה לעולם תנועת ה'ציונות', אלא אפילו לפני 100 שנה כאן בירושלים פעלו רבותינו הגאונים רבי שמואל מסלנט ורבי יוסף חיים זוננפלד בגאולת קרקעות, בסיבובי שערים, בהקמת פתח-תקוה והמושבות, בהקמת ה'גווארדיה' - כח המגן העברי שפעל כמשטרה על-מנת לשמור על ההתיישבות היהודית בארץ-ישראל. אותם 'שוטרים' היו תלמידי החכמים של ירושלים, וחלקם נהרגו תוך לחימה בפורעים הישמעאלים על קרקעות שהיו שייכות ליהודים^[1]. דברי ימי אותה תקופה מפורטים בספרים 'מוסד היסוד' ו'חזון ציון'. אז לבוא ולומר, ש'קדושת ציון' אין מסורת בהשקפה בעוד לאחרים יש - זהו שקר! המסר ש'קדושת ציון' מעבירה זהו מסר וזו ההבנה וזו הדרך שנמסרה לנו איש מפי ירושלים עיה"ק, חלקם מפורסמים של יותר וחלקם מפורסמים פחות, עד לגר"א לפני 220 שנה. המסורת של מתנגדינו, לעומת זאת, אם נתאמץ מאד להרחיבה, אינה מגיעה ליותר מ-100 שנה יותר וחלקם מפורסמים פחות, עד לגר"א לפני 220 שנה. המסורת של מתנגדינו, לעומת זאת, אם נתאמץ מאד להרחיבה, אינה מגיעה ליותר מ-100 שנה, מזמן הגאון הגדול רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל הי"ד.

לגר"א לפני 220 שנה. המסורת של מתנגדינו, לעומת זאת, אם נתאמץ מאד להרחיבה, אינה מגיעה ליותר מ-100 שנה, מזמן הגאון הגדול רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל הי"ד.

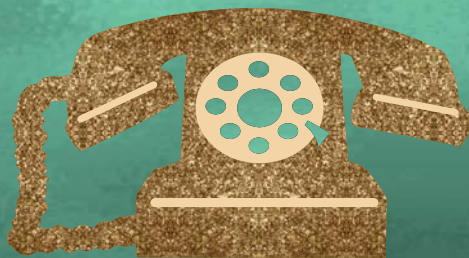
אחר כל זאת, יכול השואל לשאול, כי אמנם נכונים הדברים, שדרך זו אכן נמסרה לנו מרבנו הגר"א, ואמנם הוכח, כי צריך לפעול גם

* וכפי שכבר בארנו בעבר, אין בדברים אלו שום מתן גושפנקא להליכה לצבא בזמננו בכל מסגרת שהיא, כי היום הצבא מנוהל על-ידי פורקי עול, שמטרתם לחלן את הציבור החרדי, אולם אין זה סותר את העיקרון, שלפיו עלינו להגן על עצמנו ואף להתקיף את אויבנו באמצעות נשק, והמניעה מהליכה לצבא כיום אינה אלא משום השמד הרוחני שמאיים שם על הבחורים, ולא בשל התנגדות עקרונית לצבא, והדברים נתבארו בארוכה מעל דפי העלון לפני כשנתיים.

חדש מבית 'קדושת ציון'
קו טלפוני, בו יושמע דבר האגודה על
ענייני השעה

בשלב הראשוני הקו פועל במתכונת שבועית, ואנו שואפים
להרחיב אותו ככל שיתאפשר בעזרתכם.

מספר הקו 079-5401616

מבצע "שרי המאה" של אגודת "קדושת ציון"

קוראים יקרים! מזה שלוש שנים שאגודת "קדושת ציון" עושה כמיטב יכולתה להביא את המסר שכה יקר לכולנו לידיעתו של כלל הציבור. הדבר דורש מאתנו מאמץ רב, ממון רב וסייעתא דשמיא גדולה.

כידוע לכל, ישנה גם תופעה בשולי המחנה, של כאלו אשר אין ביכולתם להתמודד ברמה התורנית וההלכתית ועל-כן הם עושים ככל יכולתם להעלים את העלונים מבתי הכנסת והישיבות.

תופעה זו מחייבת אותנו לפעול ביתר חכמה במערך ההפצה על-מנת לסכל את מזימתם של אלו. אחר שנסינו שיטות שונות לחלוקה, אשר היו כרוכות בהשקעה רבה, הן פיזית והן ממונית, הגענו למסקנה, ולפיה הדרך הטובה ביותר להפצת העלון היא כאשר אתם – הקוראים הנאמנים והמאמינים בדרכו של העלון – תטלו חלק ממשי בהפצת העלון. כך, כנראה, רצונו של בורא עולם, שמלאכה נכבדה זו תוטל על כלל הציבור ולא על-ידי איש מקצוע זה או אחר.

במסגרת זו, בכוונתנו למנות "שרי מאה" – אנשים האחראים על הפצת מאה עלונים בעשרה בתי כנסת בממוצע. כל שר מאה יקבל מידינו את העלונים לביתו, והוא יהיה האחראי להפצתו באזור מגוריו בצורה הטובה והיעילה ביותר לפי הבנתו והכרתו את המקום בו הוא מחלק.

אחר שזכינו להכיר את התומכים הרבים ברחבי הארץ, בטוחנו, שיהיו רבים מאד אשר ירצו ליטול חלק במאמץ. שימו לב – מדובר בדבר שאינו מעל ליכולתו של אדם רגיל – להפיץ בעשרה בתי-כנסת אחת לחודש.

מי שכמות זו קשה עליו, או שאין כל-כך הרבה בתי כנסת וישיבות באזור מגוריו, יכול לקחת גם סכום קטן יותר, ומי שנדבחה רוחו ומקום מגוריו התברך במקומות תפילה רבים – יכול אף לקחת יותר. כל שצריך לעשות הוא ליצור קשר אתנו, ולומר באיזה מקום ובאילו בתי כנסת או ישיבות בכוונתכם לחלק. כמובן, שבישיבות עצמן מוטב שיהיה רכז מתוך בני הישיבה. אלו אשר עד כה היו מקבלים כמויות לחלק ימשיכו לקבל כסדרן.

בשמחה רבה עלינו להודיע, כי גם בחודש האחרון הצטרפו רבים למבצע ונרתמו למאמץ החלוקה, דבר שהקל עלינו עד מאד ואפשר הפצה איכותית יותר. אנו זקוקים עדיין לאנשים נוספים בערים השונות, וביחוד בבני-ברק ובקרית ספר, וביתר שאת – לבחורים בישיבות הקדושות, אשר יפיצו בקרב חבריהם ובאזורים הסמוכים לישיבה.

על-מנת להרשם למבצע ובכל ענייני ההפצה

ניתן להתקשר למספר 052-7137627

או לשלוח הודעה בכתובת המייל

hagai3297@gmail.com

בברכה ובתודה, מחלקת ההפצה,

אגודת "קדושת ציון"

שישנו משוש הקמתאבלים עליה

בשורה ללומדי התורה וליודעי שמו

אגודת 'קדושת ציון' שמחה לבשר לציבור הרחב על יציאתו לאור של הקובץ "נחמו נחמו עמי" בנושא נבואות הנחמה ובפרט הפטרות של 'שב דנחמתא'. בקובץ זה מתלבנים יסודות חשובים בהבנת דברי הנביאים מתוך התבוננות במציאות המתקמת בימינו לאור דברי רבותינו שבכל הדורות. קובץ זה הוא חיוני עבור כל מי שנשאו לבו לגשת אל מלאכת הקודש של לימוד דברי הנביאים ושואף לקנות ידיעות במהלך גאולתן של ישראל הן בבקיאות רחבה והן בעומק העיון.

על-מנת להשיג את הקובץ ניתן ליצור קשר בטל' 052-7137627
וכן בדוא"ל של אגודת 'קדושת ציון' QDUSHAT.ZION@GMAIL.COM

עלות החוברת 20 ₪

